

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

**ANALÝZA SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V RÁMCI
MINISTERSTVA VNITRA ČR A POLICIE ČR**

Analysis of crime prevention system within the Ministry of
Internal Affairs and Police of Czech Republic

Autor:	Naděžda Micková
Vedoucí práce:	doc. JUDr. Jan Hejda PhD.
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Specializace:	Problematika práce bezpečnostních služeb
Datum odevzdání :	31. 3. 2009

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Naděžda MICKOVÁ**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Název tématu: **Analýza systému prevence kriminality v rámci MV ČR
a Policie ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl zmapovat systém vytváření preventivních projektů v rámci MV ČR a Policie ČR. Dále se bude porovnávána součinnost a koordinací ministerstva vnitra, policejního prezidia a správ jednotlivých krajů při vytváření a realizaci preventivních projektů. V práci budou následně podrobně popsány nejvýznamnější aktuální preventivní projekty vytvořené v resortu.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 40-50 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

ZAPLETAL, Josef. Prevence kriminality, Vyd 2. přeprac. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR,
ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie a prevence kriminality: skripta jsou určena žákům veřejnoprávních akademií a posluchačům rekvalifikačních kurzů bezpečnostně-právního studia. Vyd. 1. Praha: Armex, 2004

Časopis Policista, vydává MV ČR
Časopis Závislost a my, vydává MV ČR
Časopis Psychologie dnes, vydává nakladatelství Portál

Usnesení vlády České republiky ze dne 15. října 2007 č. 1150 ke Strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011

Zpráva o plnění úkolů vyplývajících ze Strategie prevence kriminality na léta 2004-2007 za rok 2004, včetně priorit na rok 2005

www.ibesip.cz

www.minv.sk/ppz/prevenicia

www.mvcr.cz/dokument/2007/prevence/strategie1016.html

www.mvcr.cz/ministerstvo/opk.html

www.mvcr.cz/policie/prevence.html

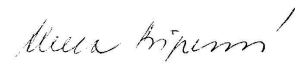
www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/1.1.htm

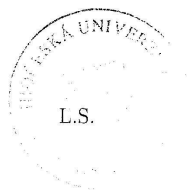
www.sikana.org

Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.
FM VŠE Jindřichův Hradec

Datum zadání bakalářské práce: 28. března 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2009

doc. PhDr. Alena Hošpesová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 31. března 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
» ANALÝZA SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V RÁMCI
MINISTERSTVA VNITRA ČR A POLICIE ČR.«
jsem vypracovala samostatně.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Říčany, březen 2009

podpis studenta

Anotace

ANALÝZA SYSTÉMU PREVENCE KRIMINALITY V RÁMCI MINISTERSTVA VNITRA ČR A POLICIE ČR

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat systém vytváření preventivních projektů v rámci MV ČR a Policie ČR, popsat součinnost a koordinaci ministerstva vnitra, policejního prezidia a správ jednotlivých krajů při vytváření a realizaci preventivních projektů a podrobněji analyzovat některé preventivní projekty vytvořené v rámci Policie ČR.

březen 2009

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

děkuji

vedoucímu práce doc. JUDr. Janu HEJDOVI PhD. z Fakulty managementu

VŠE Praha v Jindřichově Hradci

a za trpělivost a podporu děkuji své rodině i všem ostatním, kteří mě po celou dobu psaní této práce podporovali.

OBSAH

1	Prevence kriminality a její význam	10
1.1	Kontrola kriminality	10
1.2	Koncepce a principy fungování prevence kriminality a měření efektivity prevence kriminality	13
2	Struktura prevence kriminality podle adresátů	16
2.1	Primární prevence	16
2.2	Sekundární prevence	16
2.3	Terciární prevence	17
3	Struktura prevence kriminality podle obsahu	18
3.1	Situační prevence	18
3.2	Programy situační prevence kriminality	21
3.3	Dopravně bezpečnostní akce	27
3.4	Sociální prevence	33
3.5	Konkrétní programy sociální prevence kriminality	35
3.6	Viktimologická prevence	40
4	Systém prevence kriminality v České republice	44
4.1	Subjekty a organizace prevence kriminality	45
4.2	Financování projektů prevence kriminality	52
4.3	Protidrogová politika státu	54
5	Postavení prevence kriminality v rámci MV ČR A Policie ČR	56
5.1	Zakotvení prevence kriminality v právních normách	56
5.2	Preventivní úloha MV ČR a Policie ČR	58
6	Preventivně informační skupiny Policie ČR	60
6.1	Vznik a vývoj PIS Policie ČR	60
6.2	Současná situace a struktura PIS Policie ČR	62
7	Cíle, pracovní hypotézy a metody práce	66
7.1	Cíle práce	66
7.2	Pracovní hypotézy	66
7.3	Metody práce	67
7.4	Vyhodnocení dotazníku	68
7.5	Závěry vyplývající z výzkumu	74
8	ZÁVĚR	75

ÚVOD

Prevence. Prevence kriminality. Policejní prevence. Co znamenají tato slova v praxi? Samotné slovo prevence pochází z latinského *praevenire*, předcházet a znamená soustavu opatření, která mají předcházet nějakému nežádoucímu jevu, například nemocem, drogovým závislostem, zločinům, nehodám a podobně¹. Z logiky věci vyplývá, že prevence je velmi důležitá činnost, na kterou by se nemělo zapomínat a které by měla být věnována zvýšená péče. Věnovat se prevenci přináší výsledky nejen konkrétním jedincům, kterých se problematika bezprostředně dotýká, ale v důsledku celé společnosti, tj. nám všem. Působení prevence je dlouhodobé, narozdíl od působení represivních prostředků, nicméně podle mého názoru trvalejší a hodnotnější. Stejně tak jako je tomu i v jiných odvětvích, například ve zdravotnictví, je efektivnější věnovat se otázkám prevence, než následnému odstraňování následků. Jelikož pracuji u Policie ČR, zajímá mě zejména prevence policejních složek, a to jak z hlediska obsahu preventivních aktivit, tak z hlediska jejího postavení v rámci ostatních policejních činností. Preventivní působení v oblasti prevence kriminality považuji za nejprínosnější především u dětí a mládeže, podobně také u seniorů a jinak znevýhodněných sociálních skupin obyvatel.

Během své praxe jsem měla možnost blíže nahlédnout do systému policejní prevence na studijním pobytu na Policejním prezidiu ČR, v preventivně informační skupině. V mnohém mě příjemně překvapil, v jiných případech mě znepokojil, ba přímo zklamal. Přicházela jsem s ideály a realita mě o hodně z nich připravila. Podílela jsem se na tvorbě i přípravě několika projektů, z nichž některé byly realizovány, jiné zůstaly rozpracované. Na pracovních schůzkách preventistů ze všech krajů České republiky, při rozhovorech a spolupráci s nimi, jsem vypožadovala určitou roztržitost celého systému, která je z velké části způsobena, dle mého názoru, také tím, že prevence kriminality jako policejní činnost má poměrně krátkou tradici. První preventivně informační skupiny

¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence> [citováno 23. 10. 2008]

začaly vznikat v roce 1993 a jejich zakotvení v rámci Policie nebylo jednoduchou záležitostí. Do dnešní doby bojují preventisté s nedostatkem policistů, kteří by se aktivně preventivní činnosti věnovali. Přestože se celý systém poměrně stabilizoval a preventivně informační skupiny pracují na každém územním odboru, dříve okresním ředitelství, preventivní úloha policie není zakotvena v žádné zákonné úpravě, a to ani v Zákonu o Policii. Z výše uvedených důvodů jsem se rozhodla zpracovat téma prevence kriminality s důrazem na gesci ministerstva vnitra v této bakalářské práci.

Cílem mé bakalářské práce je zmapování systému prevence kriminality v rámci MV ČR a Policie ČR, zamyšlení se nad součinností a koordinací ministerstva vnitra, policejního prezidia a správ jednotlivých krajů při vytváření a následné realizaci preventivních projektů. Dalším cílem je podrobnější analýza některých aktuálních preventivních projektů vytvořených v gesci MV ČR a Policie ČR.

Pracovní hypotézy bakalářské práce, které chci ověřit, jsou následující: První hypotézou je skutečnost, že na preventivně informačních skupinách v rámci Policie ČR pracuje malý počet policistů a tím je značně omezen rozsah preventivní práce. Jako druhou hypotézu jsem stanovila, že systém prevence kriminality na celorepublikové úrovni v rámci MV ČR a Policie ČR je roztříštěný a nedostatečně koordinovaný.

1 Prevence kriminality a její význam

1.1 Kontrola kriminality

Cílem prevence kriminality je předcházet trestné činnosti nebo eliminovat její opakování a pokračování. Do oblasti prevence kriminality proto patří veškeré aktivity směřující k předcházení trestné činnosti, ke snižování výskytu trestných činů, ke zmenšování rozsahu a intenzity kriminality.

„Činnost spočívající v plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou je v zahraničí i u nás stále častěji označována termínem „kontrola kriminality“. Zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování v oblasti regulované normami trestního práva. Kontrola kriminality se uskutečňuje prostřednictvím represivních (trestnou činnost potlačujících) či preventivních (trestné činnosti předcházejících) strategií. Obě se nepochybně musí vzájemně doplňovat. Účinná prevence zmenšuje potřebu represe a represe opět zpětně pozitivně posiluje prevenci. Kontrola kriminality je tak jednotou její prevence a represe. V praxi jsou proto nejčastější kategorie smíšené, obsahující prvky jak represe, tak prevence kriminality. V samotné trestní represi jsou již určité prvky prevence obsaženy. V našich společenských podmínkách dosud jednoznačně převažovaly přístupy represivního charakteru bez významných preventivních prvků, avšak ukazují se jako málo účinné. Ve vyspělých demokratických státech se naproti tomu stále výrazněji prosazují snahy referovat prevenci kriminality. Prevence kriminality se jeví v porovnání s klasickým výkonem spravedlnosti ve sféře trestního práva jako účinnější, perspektivnější a méně nákladná, neboť se místo na důsledky kriminogenního vývoje zaměřuje již na samotné kriminogenní faktory.“²

² ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

K prevenci kriminality je ovšem nutno přistupovat rozdílně v závislosti na tom, zda se jedná o běžnou kriminalitu nebo o kriminalitu profesionální a organizovanou. Vzhledem k tomu, že bez hlubších znalostí z různých oblastí kriminality by nebyla žádná prevence dostatečně úspěšná, je prevence kriminality součástí vědního oboru kriminologie (*kriminologie = věda o kriminalitě, jejích pachatelích a obětech a o její kontrole*³). Vědeckost prevence kriminality spočívá v uplatňování preventivních postupů, které jsou výsledkem vědeckého zkoumání a jsou následně ověřovány v praxi.

Trest jako prevence

V souvislosti s preventivními aktivitami je nutné připomenout, že historicky nejstarší kriminálně preventivní funkce byla přisuzována trestu a jeho odstrašujícím účinkům. V průběhu času funkce trestu ztrácela na významu, protože účinnost odstrašujícího účinku trestu se v praxi nepotvrzovala. Výzkumy preventivních účinků trestů byly orientovány zejména na preventivní funkci absolutního trestu. Bylo zjištěno, že „... *trest smrti nevykazuje výrazněji odstrašující účinky než doživotní trest odnětí svobody. Příznivé podmínky ke zkoumání účinnosti trestu smrti skýtaly zejména země, které trest smrti zrušily, po určité době přikročily k jeho obnovení a posléze ho opět zrušily (např. Švýcarsko, Rakousko, Itálie). Byly sledovány především statistiky vražd a zkoumána možnost vlivu zrušení či obnovení trestu smrti na vývoj statistické řady. Závěr byl takový, že nelze prokázat příčinnou souvislost mezi zrušením nebo obnovením trestu smrti a změnami ve výskytu hrdelních trestných činů.*“⁴

K tomu, aby trest měl preventivní účinky, měl by splňovat podle Zapletala tři předpoklady. Měl by být dostatečně přísný, dostatečně jistý = neodvratný a realizovaný v co nejkratší době po spáchání trestného činu.

³ Hejda, Heřman. Kriminologie – studijní pomůcka. České Budějovice, 2006.

⁴ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

Hledisko dostatečné přísnosti má eliminovat zisk ze spáchání deliktu tím, že se spáchání deliktu nevyplatí. Tím, že je trest dostatečně jistý, je i neodvratný. Realizace trestu v co nejkratší době má význam v tom, aby pachatel mentálně spojil újmu z potrestání se samotným deliktem.

Nové naděje vkládají státy Evropské unie do trestů, které tradiční formy trestu alternují. Jedná se o alternativní tresty a odklony v trestním řízení. V případě alternativních trestů si pachatel odčiní své trestné jednání ve prospěch veřejnosti a přiměřeným způsobem nahradí oběti škodu, kterou způsobil. Poprvé byl tento druh trestu zaveden ve Velké Británii v roce 1972, v České republice v roce 1995. Takzvané odklony v trestním řízení přerušují obvyklé procesní postupy dříve, než dojde k vykonání trestu. Jedná se o podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.⁵ Podle Zapletala tyto nově zaváděné instituty nemají prakticky žádnou generálně preventivní funkci a jejich odstrašující účinky jsou minimální. Jejich zastánci však vidí jejich přínos pro případné pachatele v prevenci individuální.

⁵ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

1.2 *Koncepce a principy fungování prevence kriminality a měření efektivity prevence kriminality*

Koncepce prevence kriminality a principy jejího fungování

Koncepce prevence kriminality vychází ze tří základních teoretických modelů, přičemž žádný z modelů se v praxi nevyskytuje v čisté podobě. Prvním z nich je tradiční model, který se soustřeďuje na dílčí závažné problémy kriminality. Vychází z výsledků kriminologických výzkumů a snaží se z centrální úrovně především o to, aby potencionální pachatelé byly odvraceni od spáchání trestné činnosti, popřípadě, aby osoby, které se trestné činnosti již dopustily, ji neopakovaly. Tato opatření jsou především z oblasti sekundární a terciární prevence. Vzhledem k tomu, že se jedná o centrální řízení prevence kriminality, jejíž působení není příliš variabilní, je od tohoto modelu postupně upouštěno.⁶

V popředí se objevují další dva modely uplatňující lokálně pojatou prevenci kriminality. S přihlédnutím k tomu, že kriminalita je především problémem ve velkých městech, zaměřují se tyto modely právě na tato území. Jedním z těchto modelů je model zvaný „francouzský“, který vychází z toho, že kriminalitu je možné ovlivnit vytvořením takových podmínek, které jsou vhodné pro socializační proces jedince. Jde v podstatě o sociální a ekonomickou přeměnu měst. Zmiňovaný model usiluje o co nejširší síť sociálního zabezpečení, o rozvoj vzdělanosti a kultury, o sledování zdravotního stavu obyvatelstva apod. Nevýhodou tohoto modelu je dlouhodobost zavádění opatření, velká finanční a personální náročnost.

Model nazývaný „britský“ vychází z předpokladu, že každý jednotlivec je zodpovědný sám za sebe a za svoje chování. Podmínkou pro jeho fungování je vysoký kredit policie a fungující občanská společnost. Orientuje se na jedné straně na minimalizaci příležitostí k páčání trestných činů a na omezování

⁶ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

kriminogenních situací a na straně druhé na zvyšování rizika odhalení pachatele. Z hodnocení tohoto modelu vyplývá, že není tak účinný, jak se předpokládalo, a to především z důvodu následného přesouvání kriminality do jiných lokalit a také s ohledem na zásahy do osobní svobody osob. V praktické rovině z „francouzského“ modelu vycházejí programy uskutečňované v rámci sociální prevence kriminality, v případě „britského“ modelu jde o programy prevence situační.

Při utváření koncepcí prevence kriminality a při jejich následné realizaci musí být respektovány určité zásady. Jen tak může být preventivní opatření efektivní. Mezi základní principy fungování systému prevence kriminality je považován například princip represe a prevence, princip ústavnosti a zákonnosti, princip aktuálnosti a objektivnosti, princip účasti občanů na prevenci, princip komplexnosti, princip soustavnosti, princip vědeckosti, princip koordinace prevence. Rozsah a obsahová náplň těchto obecných zásad jsou trvalým předmětem diskusí odborníků.

Efektivita prevence kriminality

Vzhledem k tomu, že dosud nejsou k dispozici spolehlivá kritéria, je měření efektivity prevence kriminality velice obtížnou záležitostí. Toto se projevuje zejména u prevence sociální, kde se zkoumají podmínky a chování určité skupiny osob před zavedením preventivního programu a následně po jeho provedení. Cílem preventivní strategie je omezit výskyt trestných činů, a proto stagnace, snížení nebo zvýšení kriminality je základním kritériem hodnocení.⁷

Přes uvedené skutečnosti Ministerstvo vnitra ve spolupráci s městy a odbornými institucemi, připravilo metodiku pro zpracování hodnocení efektivity programu prevence na místní úrovni. Sledují se obecně tato kritéria: dynamika a závažnost registrované trestné činnosti, poznatky ze sociologických

⁷ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

a kriminologických šetření, druhy a hodnoty nahlášených pojistných událostí, ochota obcí realizovat preventivní projekty a finančně se na nich spolupodílet.⁸

Konkrétně lze hodnotit z hlediska efektivity prevenci sociální, dále pak prevenci situační a také prevenci viktimnosti. Sociální prevence je špatně statisticky měřitelná, především na úrovni primární. Hodnotit lze počtem a šíří aktivit subjektů zapojených do sociální prevence a recipročně sledovat zájem o tyto aktivity ze strany sociálních skupin a jedinců, kterým byly projekty určeny. U situační prevence lze dobře hodnotit dynamiku vývoje registrované trestné činnosti a snížení rizik na konkrétních rizikových místech. Do hodnocení je možné také zařadit výsledky průzkumů, které se zabývají sledováním pocitu bezpečnosti občanů před kriminalitou a mírou objasněnosti trestných činů a přestupků majetkové povahy.

Pozitivem na situační prevenci je rychlá realizovatelnost, mnohdy však po zavedení programu může dojít k přesunu kriminality. Jedná se zejména o časový přesun, kdy je trestný čin je spáchán jindy; faktický přesun, trestný čin je spáchán jiným způsobem; přesun v cíli útoku, kdy je trestný čin spáchán na jiném cíli útoku; dále pak přesun teritoriální, trestný čin je spáchán na jiném místě; a přesun funkční, je spáchán jiný trestný čin.

Efektivita viktimologické prevence je závislá na použitých metodách, což znamená, že je hodnocena v kontextu s metodami prevence sociální a situační. U metod sociální prevence je efektivita nižší, u metod situační prevence vyšší. Lépe hodnotitelná je na úrovni sekundární a terciární, hůře pak na úrovni primární.⁹

Rozdělení prevence podle adresátů a podle obsahu se bude věnovat následující kapitola.

⁸ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005

⁹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

2 Struktura prevence kriminality podle adresátů

Prevenci kriminality dělíme podle adresátů a podle jejího obsahu. Podle adresátů je rozdělena na prevenci primární, sekundární a terciární. Tomuto rozdělení se podrobněji věnuje tato kapitola. Rozdělením prevence kriminality podle obsahu se zabývá kapitola následující.

2.1 Primární prevence

Primární prevence zkoumá předpoklady, podmínky a příčiny vzniku jevů, jimž se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet. Těžiště primární prevence spočívá v základních člancích společnosti, to znamená v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.

Primární prevence je zaměřena na co nejširší spektrum veřejnosti. Je realizována plošně, bez konkrétního cíleného zaměření. Zahrnuje z největší části výchovné a vzdělávací aktivity. Patří sem také poradenství a osvěta. Zvláštní pozornost je zaměřena zejména na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže, kde je preventivní působení neúčinnější. Jedná se především o rady a návody, jak využívat volný čas, jak se chovat v případě nebezpečí, jak se chovat v dopravě, jak předejít trestnému činu apod.¹⁰

2.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se snaží rizikové jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování a šíření. Není tedy zaměřena na široké spektrum obyvatelstva jako prevence primární, ale orientuje se především na rizikové skupiny osob, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou oběťmi nebo pachateli trestné činnosti. Je orientována na sociálně patologické jevy ve společnosti,

¹⁰ Typy projektů prevence kriminality. MV ČR, Odbor prevence kriminality, Praha, 2008.

zejména šikanu, alkoholismus, drogovou závislost, rasovou diskriminaci, v neposlední řadě na ochranu seniorů před trestnou činností. Zaměřuje se na zvláště ohrožené skupiny, například děti a mládež, národnostní menšiny, seniory, sociálně slabé a další znevýhodněné skupiny obyvatel.

2.3 Terciární prevence

Terciární prevence je především chápána jako předcházení kriminální recidivě a je zaměřena přímo na kriminálně narušené jedince a rizikové sociální prostředí. V souvislostech sociální prevence je terciární prevence zaměřována na ukládání a výkon trestů a ochranných opatření, zavádění sociální práce do trestní justice. Dále obsahuje informační, poradenské a sociální opatření motivovaných jednotlivců k jejich návratu do společnosti. Z hlediska situační prevence je terciární prevencí především snaha o zajištění bezpečnosti a zlepšení bezpečnostní situace v konkrétních rizikových místech a komunitách.¹¹

„Prostřednictvím účinné terciární prevence dochází k ochraně společnosti před důsledky jednání pachatelů trestných činů na jedné straně a na druhé straně výchovně podněcuje, vede pachatele k pozitivní změně chování, k osvojení si určitých sociálních dovedností odolávat nástrahám působení kriminogenních faktorů, k převzetí odpovědnosti za své chování.“¹²

¹¹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

¹² ČERNÍKOVÁ, Vratislava: Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci). Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

3 Struktura prevence kriminality podle obsahu

Prevence kriminality podle obsahu se rozděluje na prevenci situační, prevenci sociální a prevenci viktimnosti – zaměřenou na oběti trestných činů. Tomuto rozdělení se blíže věnuje tato kapitola.

3.1 Situační prevence

Situační prevence vychází ze skutečnosti, že určité druhy kriminality se objevují na určitých místech, v určitém čase a za určitých okolností. Cílem situační prevence je minimalizace kriminogenních podmínek. Tento druh prevence je prováděn prostředky klasické, technické, fyzické a režimové ochrany.

Klasická ochrana představuje mechanické zábranné prostředky, např. uzamykací systémy, bezpečnostní schránky, mříže, trezory. Technická ochrana je například elektrická zabezpečovací a požární signalizace, městské kamerové dohlížecí systémy, pulty centralizované ochrany. Fyzická ochrana objektů je prováděna policií, armádou, bezpečnostními službami. Režimová ochrana zahrnuje administrativně organizační opatření komplexního charakteru.

Cílem situační prevence je ztížení dostupnosti cílů pro pachatele, zvýšení pocitu bezpečí občanů, vytváření bezpečných zón v exponovaných lokalitách, zvýšení efektivity práce bezpečnostních složek, zlepšení koordinace jejich postupu. Dále slouží opatření situační prevence k zachycení, identifikaci, dopadení pachatele a při dokazování trestné činnosti.¹³

Situační prevence bývá často upřednostňována před prevencí sociální. Důvodem je skutečnost, že její realizace je rychlejší, jednodušší a bývá také

¹³ Typy projektů prevence kriminality. MV ČR, Odbor prevence kriminality, Praha, 2008

finančně méně nákladná. Nevýhodou je mnohdy krátkodobá účinnost nebo přesun kriminality do jiných lokalit. Přesun kriminality má své formy – teritoriální přesun na jiné území, časový přesun – z určité části dne do jiné, funkční přesun, přesun v taktice, přesun v objektech.¹⁴ Přesuny kriminality byly již popsány v kapitole pojednávající o efektivitě prevence kriminality.

Důležité místo v úvahách o situační prevenci zaujímá „teorie hájitelného prostoru“. Její tvůrce, americký výzkumník Oscar Newman, již v roce 1972 předložil výsledky průzkumu, ve kterém srovnával 100 různých lokalit v New Yorku a zjišťoval výskyt kriminality. Newman intenzivně zkoumal vliv prostředí a sociální patologie, a to v měřítku jednotlivých budov a jejich komplexů. Zjistil, že v největších budovách byla zaznamenána největší četnost kriminálních činů a že míra kriminality byla značně ovlivněna charakterem fyzického prostředí. Další výzkumy v mnoha zemích, především v Evropě, tyto jeho závěry potvrdily. Potenciální kriminogenní situace vzrůstá tam, kde nejsou v okolí lidé, na anonymních sídlištích, v málo přehledných prostorech, kde na trestný čin není třeba vynaložit příliš mnoho sil a není třeba obávat se rizika. Rozlehlé plochy, které jako by nikomu nepatřily, stimulují k tzv. příležitostné kriminalitě.¹⁵

V České republice byl Rozkazem ministra vnitra ze dne 28. dubna 1998 zřízen **Poradní sbor pro situační prevenci kriminality** (dále jen Poradní sbor). Tvoří ho zástupci Ministerstva vnitra, Policie ČR Správy hlavního města Prahy, Policejního prezidia, Městská policie hlavního města Prahy, Česká asociace pojišťoven, Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm, Bankovní asociace a Asociace soukromých bezpečnostních služeb ČR. Poradní sbor koordinuje a iniciuje posuzování koncepčních otázek a spolupráci s mimoresortními orgány při realizaci Programu prevence kriminality Ministerstva vnitra. Spolupráce probíhá také při zpracovávání společné strategie prevence automobilové kriminality, vloupání do obydlí, prevence kriminality na veřejných prostranstvích a v obchodní síti, prevence kriminality v rekreačních oblastech, prevence zaměřené k individuální ochraně osob apod.

¹⁴ Hejda, Heřman. Kriminologie – studijní pomůcka. České Budějovice, 2006.

¹⁵ Kriminalistika – čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi, č. 4/2000.

Poradní sbor ve své působnosti projednává, vytváří a doporučuje ministru vnitra ke schválení zejména opatření k minimalizování kriminogenních podmínek, k vytváření bariér znesnadňujících páčání trestné činnosti. Dále pak doporučuje návrhy prostředků k informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností, projednává společnou strategii prevence kriminality ve výše uvedených oblastech včetně řešení problémů v komunikaci, mediálních výstupů, způsobů distribuce informací a finanční participace.¹⁶

Programy situační prevence kriminality jsou obsahem následující kapitoly, která se věnuje některým vybraným programům realizovaných v rámci v resortu Ministerstva vnitra a Policie.

¹⁶ Kocábek, Koníček, Ráž: Bezpečná lokalita. Brožura MV ČR. Praha. 2007.

3.2 Programy situační prevence kriminality

Na programy situační prevence bylo v období let 2003 - 2007, především díky jejich velkým pořizovacím nákladům, vyčleňováno jednorázově nejvíce finančních prostředků. Programy situační prevence se realizují ve většině krajů ve velké míře a jejich další uplatnění je plánováno i na léta další.¹⁷ Mezi nejvýznamnější projekty, na kterých se Ministerstvo vnitra a Policie podílejí, patří: zavádění městských kamerových systémů, systémy pultové centrální ochrany, preventivní projekt vytvořený Ministerstvem vnitra Bezpečná lokalita, dále pak celá řada bezpečnostně dopravních akcí, na kterých se resort Ministerstva vnitra podílí s nejrůznějšími organizacemi státního i nestátního sektoru. Mezi nejvýznamnější partnery při realizaci bezpečnostně dopravních akcí patří BESIP Ministerstva dopravy.

Městské kamerové dohlížecí systémy

Významné místo mezi projekty situační prevence zauímají městské kamerové dohlížecí systémy (dále jen MKDS). Základní charakteristikou je vytváření bezpečných zón v exponovaných lokalitách. Kamery se instalují v místech, kde se nejčastěji pohybují občané a návštěvníci měst, kde jsou koncentrovány kulturní, komerční a společenské instituce i dopravní uzly. Jde zejména o městská centra (školy, školky, křižovatky, pěší zóny, různá podloubí, tržiště, nákupní obchodní centra, parkoviště, sídliště, peněžní ústavy, nádraží, rockové kluby, úřady, místa s výskytem pouliční prostituce a pohybem závadových osob a okrajové části města). Tedy všude tam, kde bývá problém s trestnou činností. O tom, že je určitý prostor monitorován, musí být občané předem informováni. Obrazový signál MKDS není určen pro veřejnost, ale pro malý okruh uživatelů, mezi něž patří Policie ČR a městská policie. Jejich snahou je mít pod kontrolou riziková místa. MKDS přinášejí konkrétní a efektivní výsledek. Kamerovým monitoringem se snižuje kriminalita a zvyšuje se pocit bezpečí u občanů. MKDS umožňují podchycení závadového jednání

¹⁷ zdroj Odbor prevence kriminality MV ČR

v samotném počátku a jeho dokumentaci.¹⁸ Z reprezentativního výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci uskutečněného v rámci celé ČR v roce 2006 vyplynulo, že občané vyslovili podporu programům zavádění MKDS, když se pro něj vyslovili ve 30,9 % a podporu programům lepšího osvětlování ulic, pro které se vyslovili ve 12,3%.¹⁹

Bezpečná lokalita

Mezi významné projekty situační prevence patří celostátní dlouhodobý projekt „Bezpečná lokalita“. Tento projekt si klade za cíl zlepšení bezpečnostní situace v místě bydliště. Jeho hlavním úkolem je preventivně osvětová kampaň k ochraně majetku a osob.

Program Bezpečná lokalita vznikl na Odboru prevence kriminality MV ČR v roce 2001. Podnětem k jeho vytvoření byla skutečnost, že majetková kriminalita, která nejvíce tíží občany ČR, činila 70% celkové kriminality.²⁰ Program je odborně garantován MV ČR a Policií ČR, Asociací technických bezpečnostních služeb Grémium Alarmů (dále jen AGA) a Českou asociací pojišťoven (dále jen ČAP).

Pro informovanost a zapojení občanů, dalších subjektů a představitelů samosprávy, strážníků obecních a městských policíí vytvořil odbor prevence kriminality MV k programu široké spektrum preventivně osvětových materiálů (skládačky, publikace, videokazety, brožury). Pracovníci odboru prevence kriminality, PIS P ČR, strážníci obecních a městských policíí, AGA a ČAP propagují program na veletrzích a na výstavách (například Pragoalarm/Pragosec, Iset, Invex, Stavitel), na dnech s Policií ČR, seminářích, v televizi a v rozhlase, publikují v denním tisku a odborných časopisech apod. V roce 2007 bylo do projektu zapojeno přes 50 vlastníků objektů (jednotlivců,

¹⁸ Koníček, Křeček, Kocábek: Městské kamerové dohlížecí systémy, MV ČR, Odbor prevence kriminality, Praha, 2002.

¹⁹ Večerka a kol. Občané o kriminalitě a prevenci – Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.

²⁰ Kocábek, Koníček, Ráž: Bezpečná lokalita. Brožura MV ČR. Praha. 2007.

bytových družstev nájemníků a představitelů měst a obcí. V těchto objektech se snížila kriminalita, zvýšil se pocit bezpečnosti občanů a došlo zde k výraznému omezení pohybu nežádoucích osob.²¹

K vytvoření bezpečné lokality a ke zvyšování bezpečnosti majetku a osob je nutné kromě zabezpečení objektů fyzických a právnických osob, odstranění nepřehledných zákoutí, osvětlení před vchody do domů apod., navázat na finančně nákladnější projekty prevence kriminality, které realizují města a obce. Jedná se zejména o zřizování městských kamerových dohlížecích systémů, optimální využití pultů centrální ochrany v rámci Policie ČR i městské policie, hasičů a záchranné služby, zřizování hlídaných parkovišť, zřizování, provoz a údržbu zájmových klubů, dětských hřišť, plácků a sportovišť pro nejrůznější volnočasové aktivity dětí a mládeže, sociální projekty, protidrogovou prevenci a další.

Program Bezpečná lokalita je projektem, na kterém spolupracuje jak veřejný, tak soukromý sektor. Nabízí občanům odbornou pomoc při výběru typu a rozsahu zabezpečení a jistotu, že přijímaná opatření dosahují standardů kvality. Program Bezpečná lokalita významně přispívá k postupné pozitivní změně v chování obyvatel k vlastnímu i společnému majetku a jeho následné ochraně. Program vhodně doplňuje ostatní programy prevence kriminality na místní úrovni především zájmem a iniciativou konkrétních občanů podílet se na řešení řešit bezpečnostní situace.²²

Ministr vnitra vyhodnotil Bezpečnou lokalitu mezi třemi nejlepšími projekty praxe ve veřejné správě za rok 2003. Program byl mimo jiné představen na zasedání EU v rámci Hippokratova programu v prosinci 2002 v Haagu a na 3. Konferenci kvality veřejných správ Evropské unie v Rotterdamu v září 2004.²³

²¹ Kocábek, Koníček, Ráž: Bezpečná lokalita. Brožura MV ČR. Praha. 2007.

²² <http://web.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/lokalita.html#charakter> [citováno 9. 1. 2009]

²³ Kocábek, Koníček, Ráž: Bezpečná lokalita. Brožura MV ČR. Praha. 2007.

Zebra se za tebe nerozhlédne

Projekt Zebra se za tebe nerozhlédne je dopravně bezpečnostní akce založená na metodách situační prevence. Z důvodu významu bezpečného chování na přechodech, které je velkým problémem v rámci celé republiky, jsem upřednostnila její zvláštní zařazení před kapitolu věnovanou ostatním dopravně bezpečnostním akcím. Tento projekt vznikl jako reakce na dlouhodobě špatnou situaci na přechodech pro chodce, především s ohledem na odbourání mýtu absolutní přednosti chodců na přechodech. V roce 2007 bylo v České republice celkem 1447 nehod s účastí chodce na přechodu pro chodce bez ohledu na příčinu nehody. Při těchto nehodách bylo 33 chodců usmrceno, 295 zraněno těžce, 1113 zraněno lehce.²⁴ Projekt vznikl v loňském roce a poprvé byl realizován v prvním zářijovém týdnu, tzn. bezprostředně po začátku školního roku. V době, kdy se děti vrací z prázdnin, nejsou tolik soustředěné, zvykají si opět na pravidelný režim a na silniční provoz.

Hlavním cílem této akce je preventivně působit na chodce a celkově posílit v účastnících silničního provozu zásady pro správné přecházení vozovky. Místem pro realizaci se staly přechody pro chodce v blízkosti základních škol. V průběhu akce dochází také k oslovování kolemjdoucích dospělých občanů a následnému vysvětlování hlavních cílů akce, upozornění na přecházení víceproudových komunikací, včetně důležitosti navázání očního kontaktu s řidičem, kterým se dá předcházet dopravním nehodám na přechodech. V neposlední řadě je také upozorňováno na oblečení s reflexními prvky, které je pro řidiče na dálku dobře viditelné.

Hlavním partnerem je Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra, která hradí především náklady spojené s tiskem propagačních plakátů a ostatních materiálů. Z policejních složek se na realizaci podílí pořádková nebo dopravní policie ve spolupráci s preventivně informačními skupinami daného okresu. Partnerem akce se stala také Česká rada dětí a mládeže, která s Ministerstvem

²⁴ zdroj Policejní prezidium ČR, Preventivně informační odbor.

vnitřní a Policií ČR spolupracuje i na dalších preventivně zaměřených aktivitách, jako je například každoroční Bambiriáda.

Z hodnocení první realizace akce v termínu od 3. do 7. září 2007 vyplývá, že bylo celkem osloveno 4400 občanů na cca 186 přechodech pro chodce.²⁵ Při správném přecházení byli přítomní obdarováni propagačními dárky, v případě špatného přecházení dostali výtku, případně pokutu. Dále bylo zjištěno, že více než 60% chodců je přesvědčeno o své absolutní přednosti na přechodech pro chodce, chodci se cítili bezpečněji za přítomnosti policistů a stěžovali si na bezohlednost řidičů. Veřejnost, především děti a senioři (nejohroženější věkové kategorie), hodnotila celkově tuto preventivní akci velmi pozitivně. Projekt „Zebra se za tebe nerozhledne“ byl ministrem vnitra vyhodnocen v rámci soutěže Dobrá praxe ve veřejné správě jako třetí nejlepší projekt za rok 2007.

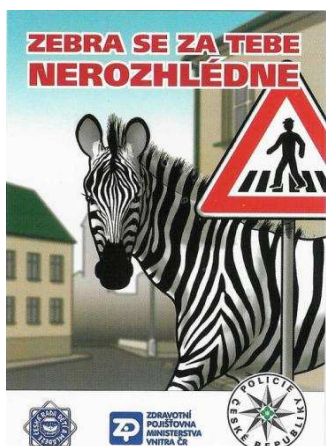
Preventivní dopravní akci „Zebra se za tebe nerozhledne“ předcházela celá řada podobně zaměřených akcí, které se soustředily na prevenci v rámci silničního provozu. Jedná se zejména o akce Jablko nebo citron, Jezdíme s úsměvem. Výše zmíněné projekty jsou popsány v další kapitole, která je věnována bezpečnostně dopravním akcím podrobněji.

²⁵ zdroj Policejní prezidium ČR, Preventivně informační odbor.

Fotografie č. 1: dopravně bezpečnostní akce „Zebra se za tebe nerozhledne“
Zdroj: Preventivně informační odbor PP ČR

Fotografie č. 2: Logo projektu „Zebra se za tebe nerozhledne“
Zdroj: Preventivně informační odbor PP ČR

3.3 Dopravně bezpečnostní akce

Dopravně bezpečnostní akce řadíme mezi aktivity situační prevence. Zaměřují se na určitou nebezpečnou a rizikovou situaci v dopravě, kterou je nutné řešit. Velkým problémem v České republice je například chování chodců na přechodech, překračování dovolené rychlosti a celková neukázněnost účastníků silničního provozu.

Ve spolupráci MV ČR, Policie ČR a Asociací pojišťoven bylo v rámci celé republiky realizováno mnoho dopravně bezpečnostních akcí. V loňském roce byla poprvé realizována akce Zebra se za tebe nerozhlédne, která byla popsána v předchozí kapitole. Stejně tak byla v roce 2007 novinkou účast na 1. Globálním týdnu bezpečnosti silničního provozu OSN. Mezi další preventivní aktivity tohoto typu lze zařadit dříve probíhající Jablko nebo citron, Jezdíme s úsměvem, Gentleman silnic, celostátní akce služby dopravní policie typu „Kryštof“ apod. Nelze opomenout také osvětové přednášky o bezpečnosti silničního provozu v mateřských a základních školách. Dopravně bezpečnostní akce jsou neustále jednou z priorit Strategie prevence kriminality.

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, Policie ČR se ve spolupráci s BESIP Ministerstva dopravy ČR, zúčastnila **1. Globálního týdne bezpečnosti silničního provozu OSN**, který se konal ve dnech 23. – 29. dubna 2007. Celá akce byla podporována Organizací spojených národů, Světovou zdravotní organizací a v rámci České republiky i řadou ministerstev a jejím cílem bylo posílit bezpečnost na silnicích, zvýšit osvětu v oblasti používání reflexních materiálů, informovat občany o funkci zádržných systémů a zapojit se do světové aktivity, která podporuje ochranu lidského života a zdraví bezpečným chováním v silničním provozu.²⁶

Akce Jablko nebo citron byla celorepublikově realizována od roku 2001 do roku 2004 preventivně informačními skupinami ve spolupráci se službou

²⁶ Zhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007, PP ČR, Praha. 2008.

dopravní policie a pojišťovnou Generali. Samotné realizace se účastnili žáci základních škol ve vytipovaných městech a lokalitách. Jednalo se převážně o přechody pro chodce v těsné blízkosti škol. Policisté měřili rychlosti projíždějících vozidel. Na místě s konkrétním řidičem vyřešili případný přestupek a dotázali se ho, zda se chce zúčastnit hodnocení dětí. Po jeho případné kladné odpovědi byly k celé situaci přizvány děti. Žáci ohodnotili řidičovu jízdu jablkem – v případě neporušení předpisů, anebo citronem – v případě, že řidič nějaký přestupek spáchal. Dětem byl policistou skutek vysvětlen a byly jim zdůrazněny důsledky konkrétního nesprávného chování řidičů na silnici.²⁷ Například v roce 2004 se dle tiskové zprávy této akce zúčastnilo 3456 dětí a 627 policistů, kteří společně měřili rychlost vozidel na 153 kontrolních stanovištích. Děti rozdaly 3037 jableček a 2164 citronů, policisté pak 638 pokut. V celkovém počtu 5259 zastavených vozidel bylo 10 vozidel řízeno podnapilými řidiči.²⁸ Akce si získala své příznivce, ale vzhledem k ustoupení pojišťovny Generali od projektu, se přetransformovala do preventivní akce Jezdíme s úsměvem.

V projektu **Jezdíme s úsměvem** je partnerem Policie ČR od roku 2005 Česká pojišťovna, a.s. Dopravně preventivní akce je prováděna v rámci každého okresního ředitelství po dobu jednoho týdne ročně. Rozvržení jednotlivých týdnů a stanovišť zajišťují krajsí koordinátoři prevence společně se zástupci pojišťovny, kteří akci mediálně prezentují, čímž se zvyšuje její celkový účinek. Akce probíhá v podobném duchu jako akce Jablko nebo citron. S tím rozdílem, že děti nerozdávají jablka a citron, ale kartičku usměvavého nebo zamračeného autíčka.²⁹

Od roku 2004 realizuje Policie ČR ve spolupráci s Českou pojišťovnou další preventivní akci s názvem **Gentleman silnic**. Podstatou projektu je oceňování účastníků silničního provozu za výjimečné činy, které vykonají při svých cestách na silnicích a dálnicích v České republice. Jedná se zejména o rychlé a účinné

²⁷ zdroj PČR Správy Jihočeského kraje, PIS Tábor.

²⁸ http://web.mvcr.cz/archiv2008/2003/aktualit/2004/jc0524pp_police.html

²⁹ Zhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007, PP ČR, Praha. 2008.

jednání „Gentlemana“, které vede k záchraně života nebo zdraví při autonehodě. Za rok 2007 bylo uděleno zástupci Policie ČR a České pojišťovny celkem 12 titulů „Gentlemana silnic“. Od roku 2004 bylo již celkem odměněno 30 zachránců lidského života.³⁰

Mezi projekty situační prevence, které se zabývají situací v dopravě můžeme zařadit také vydání dvou DVD filmů, které upozorňují na špatné chování řidičů za volantem. Informační DVD filmy Ruce na volant a Žena za volantem jsou jako výukové pomůcky určeny do autoškol pro začínající řidiče a také pro ty řidiče, kteří navštěvují kondiční jízdy.

Fotografie č. 3: dopravně bezpečnostní akce pro děti z MŠ
Zdroj: PIS OŘ Tábor

³⁰ Zhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007, PP ČR, Praha. 2008, s. 8

Fotografie č. 4 a 5: dopravně bezpečnostní akce „Jezdíme s úsměvem“
Zdroj: PIS OŘ Tábor

Významnou úlohu při plnění preventivní funkce v rámci policie plní **Muzeum Policie ČR** se sídlem v Praze. V rámci Muzea je v provozu Centrum dopravního výzkumu. Kromě své muzejní, přednáškové a vystavovatelské činnosti má Muzeum také velký význam při plnění preventivní funkce pro nejširší veřejnost. Muzeum Policie ČR se soustavně podílí na preventivně bezpečnostní činnosti se zaměřením zejména na formování osobnosti dětí a mládeže. Jedná se převážně o přednášky a besedy zaměřené na činnost současné policie, na kriminalitu páchanou mládeží a na mládeži. V této oblasti spolupracuje Muzeum s pracovníky a policisty Služby kriminální policie a vyšetřování a se specialisty z Národní protidrogové centrály. V rámci dopravní výchovy navštěvují Muzeum žáci mateřských škol, kdy se pomocí videonahrávek a počítačových her seznamují s pravidly silničního provozu. Všechny nové vědomosti si mohou děti vyzkoušet v praxi na dopravním hřišti.

Cílem Centra dopravního výzkumu je informovat o osvědčených postupech prevence dopravních nehod, provádět dopravní výchovu takovou formou, aby zaujala cílové skupiny, poskytnutí prostor k pořádání školení, seminářů a besed k problematice dopravní prevence. Centrum spolupracuje jak s resortem Ministerstva vnitra, tak s institucemi jako Ministerstvo doprava – BESIP, Centrum úrazové prevence II. LF UK a další³¹.

³¹ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/ministerstvo/muzeum.html#cdp> [citováno 2.1.2009]

Fotografie č. 6: Budova Muzea Policie v Praze, Ke Karlovu 2, Zdroj: Muzeum Policie ČR

Fotografie č. 7: Dopravního hřiště u Muzea Policie, Zdroj: Muzeum Policie ČR

3.4 Sociální prevence

Sociální prevence je součástí sociální politiky státu. Zkoumá a zaměřuje se na sociální příčiny kriminality. Jejím předmětem jsou aktivity ovlivňující proces socializace jedince a jeho integrace do společnosti a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých socioekonomických podmínek. Ekonomické podmínky jsou všeobecně považovány za klíčové příčiny páchání trestné činnosti. Výzkumy dokazují spojitost situace a výchovy v rodině s různými problémy ve škole nebo v zaměstnání, s vývojem kriminální dráhy.

Sociální prevence se někdy označuje jako prevence orientovaná na pachatele, jelikož vede ke změně chování případného pachatele trestné činnosti. Sociální prevence koresponduje především s prevencí na úrovni sekundární, částečně též s prevencí na úrovni terciární.³²

Projekty sociální prevence lze podle jejich zaměření rozdělit zejména na sportovní aktivity mládeže (budování sportovní hřišť a plácků), jiné zájmové aktivity, nízkoprahová zařízení a streetwork, poznávací akce, výchovně terapeutické pobyty, krizová a poradenská zařízení (v azylových domech a výchovných zařízeních), projekty na zvyšování právního vědomí, proti šikaně a pomoc obětem trestné činnosti.

V případě zájmových aktivit se jedná ve většinou o sportovně, umělecky nebo technicky založené aktivity, které umožňují cílové skupině kompenzaci formou relaxace a navazování nových kontaktů z jiných sociálních skupin. Tvůrci a sponzory takových aktivit bývají základní školy, města a obce nebo nestátní neziskové organizace. Důležitá je v těchto případech i propojenost s poradenstvím a případnou pomocí v krizových situacích. Aktivity, které řadíme do sociální prevence, se navzájem prolínají, proto je od sebe nelze striktně oddělit.³³

³² ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

³³ Typy projektů prevence kriminality. MV ČR, Odbor prevence kriminality, Praha, 2008.

Cílovou skupinou nízkoprahových klubů jsou děti a mládež s různými problémy, například z nefunkčních rodin, s komunikačními problémy s vrstevníky nebo dospělými, jedinci ze sociálně slabého prostředí, z kriminálně rizikového prostředí atd. Přístup do klubů není nijak omezen, návštěvníci mají svobodu jak v chování, tak i ve volbě vykonávané činnosti.

Nejdůležitější význam klubů je v jejich poradenské a preventivní činnosti. Umožňují návštěvníkům navázat kontakt, popovídat si anebo se svěřit se svými problémy. Kluby vytvářejí pro děti a mládež chráněný prostor, v němž si každý najde své místo, což je to, co v mnohdy nebezpečných velkoměstech a na anonymních sídlištích chybí. Mládež je během pobytu v klubech zároveň chráněna a pod "dozorem" pro tento účel školených pracovníků. V každém klubu rovněž platí přesná pravidla, která mimo jiné zakazují užívání alkoholických nápojů, drog, násilí či šikanu.³⁴

Některé projekty sociální prevence kriminality, které jsou realizovány ve spolupráci Ministerstva vnitra a Policie, budou blíže analyzovány v následující kapitole.

³⁴ http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=183 [citováno 4.10.2008]

3.5 Konkrétní programy sociální prevence kriminality

Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, projekty sociální prevence mají špatně měřitelnou efektivitu a jsou z hlediska finančního, organizačního a koordinačního velmi náročné. Preventivní aktivity sociálního charakteru jsou realizovány v České republice zejména Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem práce a sociálních věcí. Ministerstvo vnitra se zaměřuje především na projekty situační prevence, avšak spolupracuje také na některých projektech prevence sociální. Mezi takové projekty patří projekt Malá policejní akademie a Ajaxův zápisník, které popisují níže.

Malá policejní akademie

Projekt sociální prevence pro děti druhého stupně základních škol Malá policejní akademie (dále jen MPA) vznikl v roce 2001 ve spolupráci policejních útvarů - Národní protidrogové centrály a PIS Okresního ředitelství České Budějovice jako komplexní program prevence sociálně patologických jevů na základních školách. Impulsem pro vytvoření takového projektu byl pro tvůrce nárůst sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.³⁵ Pro věkovou kategorii, na kterou je cílen tento projekt, to znamená pro žáky 6. – 9. tříd ZŠ, není v rámci prevence žádný významnější a ucelenější projekt než právě MPA.

V roce 2002 byl zahájen čtyřletý pilotní projekt, který byl uveden do tří základních škol v okrese České Budějovice. Školy byly vybrány tak, aby každá zastupovala jiný typ školy, tzn. městský, sídlištní a venkovský. Jeho cílem bylo přispět k osvojování si prosociálního chování právě u dětí druhého stupně ZŠ. Tehdejší žáci 6. tříd se stali reprezentativním vzorkem po celé čtyři roky. Na tvorbě obsahu výukových hodin se podíleli pedagogové a ředitelé škol spolu s odborníky z NPC a PIS OŘ České Budějovice a přizpůsobovali je tak osnovám jednotlivých ročníků. Výuka probíhala v hodinách občanské výchovy,

³⁵ Bulletin Národní protidrogové centrály věnovaný MPA, PČR NPC SKPV, Praha, 2006.

v jejímž rámci každý žák obdržel pracovní sešity. Sešity jsou celkem čtyři, pro každý ročník jeden.³⁶

Sešit pro šestou třídu obsahuje informace o nástrahách šikany, o jejích projevech, rozlišení oběti a agresora, žáci se dále dozvídají o základních problémech spojených s drogami. V pracovním sešitě pro 7. třídu je kladen důraz na záškoláctví, jeho příčiny, postih a také kriminalitu se záškoláctvím spojenou. Na to navazuje volnočasová aktivita mládeže a vliv vrstevnických skupin na jedince, které ho mohou lákat na šikmou plochu. Sešit pro 8. třídu vzhledem k věku žáků již vysvětluje náročnější pojmy z oblasti práva a trestního zákona, jsou zde vysvětlovány základní informace o fungování právního systému. Dále se v sešitě upozorňuje na alkoholovou závislost, na její příčiny a důsledky. Jelikož mládež se poprvé setkává s kouřením již na základních školách, zabývá se sešit také závislostí na nikotinu. Nelze nepřipomenout témata jako nebezpečí psychofarmak a gamblerství. Poslední sešit pro 9. třídu seznamuje děti s pojmy jako znásilnění, pohlavní zneužívání, práce policistů na místě činu v daných případech. Do výuky je zařazen také film „Jak se nestát obětí“, který děti varuje před tím, aby se staly oběťmi trestného činu.³⁷

Jako doplněk k pilotnímu projektu MPA byly pro zúčastněné žáky pořádány nejrůznější doprovodné akce. Dle slov PhDr. Ptáčkové, která se na tvorbě i realizaci pilotního projektu významně podílela, v Bulletinu NPC věnovanému MPA, vznikly tyto doprovodné akce z důvodu zpestření výukových programů tak, aby obsáhly nejrůznější zájmy dětí. Byly to akce sportovního, literárního a výtvarného charakteru. Sportovní akce se konaly minimálně dvě během školního roku, výtvarné a literární akce každé pololetí. Mezi výtvarné akce patřilo například vytvořit návrh oblečení zvyšující bezpečnost chodců a cyklistů

³⁶http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/police/npdc/zpravy/mpa04_police.htm [citováno dne 15.11.2008]

³⁷ Bulletin Národní protidrogové centrály věnovaný MPA, PČR NPC SKPV, Praha, 2006.

nebo návrh kalendáře MPA, to znamená opět akce preventivního charakteru, které svou podstatou děti vzdělávají formou zábavy.³⁸

V současné době, po ukončení pilotního projektu, je MPA realizován na školách, které projeví o tento projekt zájem. Záleží na managementu školy, zda MPA bude chtít realizovat. Z kapacitních důvodů Policie ČR však není možné, aby policisté navštěvovali ZŠ při každé hodině, tak jak to bylo původním záměrem ze strany bývalého ředitele NPC JUDr. Komorouse. V rámci pilotního projektu získali autoři akreditaci od MŠMT ČR k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří dále MPA realizují na svých základních školách. Spolupráce s Policií ČR však neustala úplně, její odborníci jsou zváni na konkrétní přednášky, ovšem nezúčastňují se celého „kurzu“. Například na okrese Tábor, dle informace policisty z PIS OŘ Tábor, se tento policista účastní především přednášek ohledně drog a drogové závislosti. Přínosem těchto přednášek je praktická ukázka atrap drog a aplikačních pomůcek, které s sebou policista přináší a ukazuje je přítomným žákům.

V návaznosti na pilotní projekt vznikl DVD film, který cílové skupině, tedy žákům druhého stupně základních škol, živou a zábavnou formou vysvětluje základní pojmy ze všech oblastí, které jsou předmětem celého výukového programu. Na filmu se podíleli nejrozumnější odborníci v daných oblastech, jenž ve filmu vystupují jako prostředník mezi žáky a diváky a svými poznatky z praxe celý dokument oživují a zatraktivňují. DVD slouží jako výuková pomůcka pro pedagogy a preventivní manažery na školách.

³⁸ Bulletin Národní protidrogové centrály věnovaný MPA, PČR NPC SKPV, Praha, 2006.

Fotografie č. 8: Obal DVD Malá Policejní akademie, Zdroj: Preventivně informační odbor PP ČR

Fotografie č. 9: Pomůcka policisty k přednáškám Malé policejní akademie, Zdroj: PIS OŘ Tábor

Ajaxův zápisník

Ajaxův zápisník (dále jen Zápisník) je projekt primární sociální prevence zaměřený na cílovou skupinu dětí 2. třídy základní školy. Symbolem celého projektu je policejní pes Ajax. Součástí Zápisníku jsou nejrůznější doplňkové předměty s logem Ajaxe, tzv. Ajaxova kolekce, které podporují základní myšlenku celého projektu – Ajaxův kufřík, PC hra, kvarteto, pexeso, omalovánky, puzzle, rozvrhy hodin, pravítka a jiné propagační předměty.

Samotný Zápisník je rozdělen do deseti kapitol podle měsíců školního roku a obsahuje základní a nejpálčivější témata, která děti ohrožují a která by měly znát. Formou zábavy se děti dozvídají základní informace o fungování policie, co je trestný čin a jak se zachovat, stanou-li se svědky nějaké závažné situace, která může být trestným činem. Nedílnou součástí každé kapitoly je osvěta a informace, co dělat, aby se žáci nestali obětí trestného činu. Dostávají základní informace k různým sociálně patologickým jevům, které je mohou ohrožovat. Zápisník se věnuje také tématům dopravní výchovy, otázkám vlastní bezpečnosti, dodržování základních bezpečnostních pravidel. Velký prostor je věnován mezilidským vztahům a především šikaně. Zápisník se věnuje také návykovým látkám, jako je tabák a alkohol a dalším závislostem v podobě drog a hazardních her. V poslední kapitole si žáci ověřují formou jednoduchého testu, co se za celý rok naučili. Prezentaci Ajaxova zápisníku provádí policista z preventivně informační skupiny Policie ČR, který dochází do školy jednou měsíčně a vždy s dětmi probírá téma dané na aktuální měsíc. Záleží na fantazii a možnostech preventisty, jakou formou děti zaujme.

Ajaxův zápisník má i svůj druhý díl, který je jakousi nadstavbou dílu prvního. I tento díl pochází z dílny Okresního ředitelství Policie ČR Sokolov. Je určen pro děti 3. tříd základních škol. Jeho členění je rozdílné, obsahuje pouze čtyři kapitoly věnované dopravní výchově, závislostem a mezilidským vztahům (šikaně). Vzhledem k problémům s autorskými právy je tento projekt od letošního roku pozastaven.

3.6 Viktimologická prevence

Jako samostatný druh prevence kriminality se vyčleňuje viktimologická prevence. Její oporou je nauka o oběti trestného činu, viktimologie, nauka o obětech trestného činu (z latinského *victima* = oběť). Souhrn předpokladů osoby stát se obětí trestného činu se nazývá viktimnost. Obětí trestného činu se v zásadě může stát kdokoliv, kdo je součástí společnosti. Jsou ovšem jisté faktory, které zvyšují tuto pravděpodobnost. Je to zejména příslušnost k určitým rizikovým skupinám, ať už profesním nebo sociálním. Dále jsou to způsoby chování každého jednotlivce, např. chování alkoholiků, narkomanů, prostitutek, nekonvenční a vyzývavé chování. V neposlední řadě jsou faktorem, které zvyšují pravděpodobnost viktimizace, osobnostní vlastnosti (viktimizace = proces proměny potencionální oběti v oběť skutečnou).³⁹

Předmětem viktimologie jsou modely lidského chování, jimiž se potencionální oběť může ochránit před poškozením. Viktimologická prevence se zaměřuje na bezpečné chování, orientované na různé kriminogenní situace a psychickou připravenost ohrožených osob. Cílem viktimologické prevence je působit takovým způsobem, aby se ohrožený jedinec nestal obětí trestného činu. Může být zaměřena jak na širokou veřejnost, tak přímo na konkrétní skupiny obyvatel, které jsou ohrožené. Cílovou skupinou jsou tedy zejména děti a mládež, senioři, příslušníci slabých sociálních skupin, jedinci závislí na psychoaktivních látkách a podobně. V praxi se jedná o zdravotní, psychologické a právní poradenství, o propagaci technických možností zabezpečení majetku, trénink v obranných strategiích apod.⁴⁰

Informační a osvětové kampaně jsou vedeny tak, aby došlo k osvojení si a především k uplatňování preventivních opatření a v důsledku toho k eliminaci rizika ohrožení kriminalitou. Nejpodstatnější je tedy její informační funkce a vštěpování obecných zásad ochrany osob, jejich zdraví a majetku.

³⁹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

⁴⁰ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

Viktimologická prevence se z velké části prolíná s prevencí primární a situační, ale zasahuje i do ostatních úrovní prevence. Na primární úrovni se zaměřuje viktimologická prevence na zvyšování pocitu větší odpovědnosti občanů za vlastní jednání, informování mládeže o způsobech zajištění osobní bezpečnosti. Důležitost takové informovanosti spočívá v tom, že mnoho lidí si neuvědomuje, jak jejich chování – aktivní nebo pasivní, může podněcovat pachatele. Na úrovni sekundární se zaměřuje na informování jednotlivců i skupin již ohrožených konkrétní kriminogenní situací. Viktimologická prevence na úrovni terciární se zajímá především o zabránění opakované viktimizace, rehabilitaci obětí, zajišťování právní ochrany osob, které trestnou činností oznámí nebo překazí.⁴¹

Důraz na péči věnovanou obětem trestných činů je jedním z hlavních cílů policejní prevence a také zůstává jako jeden z pilířů ve Strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011. Jedná se zejména o dětské oběti - mravnostní, násilné a majetkové trestné činnosti a šikany. Dále jsou cílovou skupinou oběti násilné trestné činnosti, včetně domácího násilí, oběti majetkové kriminality, oběti rasově, národnostně nebo nábožensky motivovaných trestných činů.

S Policií ČR spolupracují v oblasti viktimologické prevence různé nevládní organizace, jako například Bílý kruh bezpečí, který poskytuje odbornou a bezplatnou pomoc obětem a svědkům trestných činů. Pro oběti domácího násilí provozuje Bílý kruh bezpečí poradnu Dona a nepřetržitou telefonní linku Dona Linka. Cílem projektu Dona je informovat odbornou i laickou veřejnost o rozsahu, následcích a nepřijatelnosti domácího násilí.⁴²

⁴¹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

⁴² <http://www.bkb.cz/index.php>

Projekt viktimologické prevence - (Ne)bezpečný věk

Senioři se v posledních létech stávají stále více předmětem útoků pachatelů a oběťmi trestných činů. Z policejních statistik vyplývá, že narůstá zejména počet napadaných žen seniorek ve věku 60 - 89 let.⁴³ Senioři se stávají terčem různých podvodníků, zlodějů, kapsářů a násilníků. Jsou zranitelnější také v silničním provozu.

V roce 2007 vyhlásilo MV ČR společný preventivní projekt spolu s Policií ČR (Ne)bezpečný věk, který se zaměřoval právě na ochranu seniorů. V loňském roce byl tento projekt zrealizován. Jedná se o projekt viktimologické prevence, jehož cílem je snížit nápad trestné činnosti na seniorech, chránit jejich zdraví a majetek a zvyšovat jejich pocit bezpečí. Kampaň byla vedena mimo jiné ve sdělovacích prostředcích, mezi nimiž má dominantní úlohu televize. Osamělí lidé u ní tráví spoustu času a je to pro mnohé jediný kontakt s okolním světem. Jako součást této mediální kampaně byla do pořadu České televize určeného seniorům „Barvy života“ zařazena problematika bezpečnosti seniorů.

Součástí projektu je také videofilm pro seniory „Žít a nechat žít“, který byl natočen v roce 2006. Zabývá se různými formami trestné činnosti páchané na seniorech a také jejich ohrožením v dopravním provozu. Na modelových situacích doplněných autentickými výpověďmi poškozených upozorňuje na možná rizika a přináší rady, jak se takovým situacím účinně vyhnout. Videofilm byl poskytnut institucím věnujícím se seniorům, pracovníci preventivně informačních skupin Policie ČR a manažeři prevence kriminality ve městech a obcích ho využívají při svých přednáškách a dalších preventivních akcích.

Další součástí kampaně upozorňující na nebezpečí pro seniory jsou tištěné informační materiály (letáky, skládačky, samolepky), jejichž cílem je na ochranu seniorů upozorňovat nejen seniory, ale i rodinné příslušníky a osoby, které s nimi pracují a mohou je takto zprostředkovaně informovat. Odbor prevence

⁴³ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/strategie1016/strategie3.pdf>
[citováno dne 20. 10. 2008]

kriminality MV ČR a Preventivně informační skupina Policejního prezidia ČR připravily mimo jiné také distribuci visaček na kliku s jednoduchým heslem, které na první pohled seniorům připomene, aby nepouštěli do bytu v žádném případě cizí osoby. Několik materiálů vzniklo také ve spolupráci MV ČR s občanským sdružením ŽIVOT 90. Letáky ke kampani obsahují rady a návody jak se chránit před okradením, jak předcházet riziku přepadení, jak se vyhnout podvodu, jak zabezpečit majetek a jak se chovat v silničním provozu.

V otázce prevence seniorů jde tedy především o to seniory informovat o nástrahách, které na ně číhají, upozornit je na různá nebezpečí, neustále je v tomto smyslu „vzdělávat“ a zabránit tak jejich zneužití. Policejní preventisté i nadále pořádají osvětové přednášky, například v Domovech důchodců, v Domech s pečovatelskou službou, v různých obecních a městských klubovnách atd.

Fotografie č. 10: Přednáška policejního preventisty pro seniory

Zdroj: PIS OŘ Tábor

4 Systém prevence kriminality v České republice

V České republice se oblast prevence kriminality začala rozvíjet především po roce 1989, po pádu železné opony. V souvislosti s otevřením hranic a změnou politického systému začala kriminalita stoupat, trestné činy byly páčány s větší brutalitou, otevřel se trh s drogami, země se otevřela přílivovým vlnám emigrantů apod.⁴⁴ Obecně je systém prevence kriminality v České republice vytvářen na základě dílčích kroků, které vláda přijímá formou usnesení. Koncepce a programy prevence kriminality v rámci Ministerstva vnitra ČR jsou vytvářeny na základě analýzy nápadu trestné činnosti, která je zpracovávána zpětně za stanovená období.⁴⁵

Většina preventivních aktivit se neuskutečňuje v rámci činnosti orgánů činných v trestním řízení, ale v rámci činnosti územních orgánů státní správy (kraje, úřady práce, správy sociálního zařízení), orgánů místní samosprávy (obecní a městské úřady, obecní a městské policie, poradní orgány obecních a městských zastupitelstev a školských zařízení, zdravotnických zařízení, zájmových sdružení občanů a rodiny. Rozsah působnosti v rámci preventivních aktivit obcí a měst je stanoven zvláštními zákony upravujícími obecně jejich vzájemné kompetence. Problémem meziresortní spolupráce je vzájemná neinformovanost mezi jednotlivými subjekty, zejména malá a nesystematická zpětná vazba.⁴⁶

⁴⁴ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

⁴⁵ zdroj Odbor prevence kriminality MV ČR

⁴⁶ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

4.1 Subjekty a organizace prevence kriminality

Systém prevence kriminality v České republice je založen na pěti základních subjektech, které realizují preventivní programy. Těmito subjekty jsou ústřední orgány státní správy, které vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ústředních orgánů státní správy; samosprávné orgány měst a obcí, které realizují zejména projekty prevence kriminality na místní úrovni; nevládní instituce – zájmová a politická sdružení občanů, církve a jiné náboženské organizace, občanské iniciativy a nadace; bezpečnostní složky – preventivní projekty v rámci Policie ČR a obecní policie; podnikatelské subjekty – preventivní aktivity podnikatelských subjektů. Mezi těmito subjekty mají své místo komerční bezpečnostní služby (služby detektivní, pátrací, služby hlídací a ochranné).

Systém prevence kriminality je organizován v České republice ve třech stupních, a to: mezipřesortně, resortně a na místní úrovni.⁴⁷

Mezipřesortní úroveň prevence kriminality

Odpovědnost za koordinaci a metodiku vytváření preventivních programů a za jejich integraci v rámci jednotlivých subjektů nese Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále jen Republikový výbor). Republikový výbor je mezipřesortní koordinační a metodický orgán. Je garantem za preventivní politiku vlády ČR a přidělování finančních prostředků na projekty vytvářené v rámci programů prevence kriminality na místní úrovni. Byl zřízen v roce 1993 při ministerstvu vnitra usnesením vlády ze dne č. 617. Řídí se statutem a jednacím řádem schváleným vládou České republiky.

Předmětem činnosti Republikového výboru je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky na mezipřesortní úrovni a její specifikace na úrovni místní. Současně je garantem pro zpracování materiálů pro jednání vlády

⁴⁷ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

České republiky z oblasti prevence kriminality. Schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality předložené městy.

Republikový výbor má 19 členů. Jeho předsedou je ministr vnitra. V Republikovém výboru jsou zastoupeny tyto subjekty: ministerstvo financí, ministerstvo obrany, ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo pro místní rozvoj, ministerstvo spravedlnosti, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvo vnitra, ministerstvo zdravotnictví, nejvyšší státní zastupitelství, policejní prezidium, generální ředitelství vězeňské služby, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, probační a mediační služba, Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Soudcovská unie České republiky. Poradním orgánem Republikového výboru byla zřízena Komise pro výběr projektů Programu prevence kriminality k poskytování dotací ze státního rozpočtu.

Výsledkem meziresortní spolupráce je vybudovaný systém prevence kriminality v České republice, který se opírá o resortní preventivní programy, programy prevence kriminality na úrovni krajů a měst, aktivity Policie ČR, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů.

Výbor je svoláván zpravidla jedenkrát do měsíce a jeho zasedání je neveřejné. Podle potřeby jsou aktuálně zařazovány problematiky, které vyžadují neodkladné projednání a stanovisko členů Výboru.⁴⁸

Resortní úroveň prevence kriminality

Resortní stupeň prevence kriminality je zajišťován jednotlivými ministerstvy, jenž se do preventivních programů zapojují s rozdílnou intenzitou. Jednotlivé resortní programy vycházejí z věcné působnosti ministerstev a jsou rozšířeny o preventivní aspekty.

⁴⁸ <http://web.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/rvppk> [citováno 19.10.2008]

Programy sociální prevence realizuje především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti. Situační prevenci provádí zejména Ministerstvo vnitra. Na viktimologické prevenci se podílí Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo zdravotnictví.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se zaměřuje na výchovné působení školy, na podporu aktivního trávení volného času, na pedagogicko-psychologické poradenství, na péči o narušenou mládež v různých výchovně nápravných zařízeních. Ministerstvo práce a sociálních věcí orientuje svou preventivní činnost na rozšiřování standardní sociální práce. Na obecních úřadech a magistrátech jsou zřizovány specializovaná pracoviště sociální prevence. Ty mají za úkol pracovat s ohroženými dětmi, výchovně působit na rodiče, vykonávat funkci opatrovníka, podávat návrhy soudům, organizují náhradní péči o děti. Ministerstvo zdravotnictví má vzhledem ke své působnosti na starost prevenci před týráním, zanedbáváním a sexuálním zneužíváním. Jeho působení se také zaměřuje na léčbu pachatelů trestné činnosti s duševní poruchou, léčbu drogově závislých pacientů a sexuálních deviantů. Jednou z činností je podpora nevládní organizace Bílý kruh bezpečí.⁴⁹ Bílý kruh bezpečí je nevládní organizace, která poskytuje odbornou a bezplatnou pomoc obětem a svědkům trestných činů. Bílý kruh bezpečí také provozuje poradnu Dona Ostrava a nepřetržitou telefonní linku Dona Linka, obě pro oběti domácího násilí.⁵⁰ Ministerstvo spravedlnosti se v oblasti prevence kriminality soustřeďuje na garanci rekodifikace trestních kodexů, postupně zavádí a ověřuje instituty probace a mediací – personálně probační a mediační službu provádějí u každého okresního a krajského soudu úředníci, kteří shromažďují podklady pro rozhodování soudů. Zaštiťuje také oblast kriminologického výzkumu zajišťovaného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. Ministerstvo vnitra směřuje preventivní činnost do několika oblastí, a to především do rozvoje preventivních aktivit a zkvalitňování systému prevence kriminality na místní

⁴⁹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

⁵⁰ Oficiální webové stránky Bílý kruh bezpečí, <http://www.bkb.cz/index.php> [citováno 2.12.2008]

úrovni. Spolupracuje na preventivních programech s Policií ČR. Zpracovává metodické materiály, zajišťuje vzdělávání pracovníků v oblasti prevence, podporuje projekty občanských sdružení (viz podrobněji kapitola věnovaná prevenci kriminality v rámci Ministerstva vnitra). Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky je poradním orgánem vlády. Předsedou je předseda vlády ČR. Jejím úkolem je koordinovat všechny subjekty zapojené do realizace vládní protidrogové politiky na centrální i místní úrovni (viz blíže kapitola věnovaná protidrogové politice státu.) Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity je poradním orgánem vlády. Členy komise jsou zástupci resortů a dvanáct reprezentantů romské komunity. Cílem Komise je koordinovat všechny záležitosti spojené s postavením Romů ve společnosti. Dalšími úkoly jsou například tvorba koncepce v oblasti politiky státu týkající se romských komunit, navrhování rozdělení finančních prostředků na programy na podporu romské komunity, informování a osvěta v romské komunitě o programech se jí týkajících, spolupráce s jinými státními orgány při metodickém vedení romských poradců a asistentů při krajských úřadech.⁵¹

Mezi jednotlivými ústředními orgány státní správy je nezbytná vzájemná koordinace a součinnost, bez níž se efektivita jednotlivých programů znatelně snižuje a tříští. Stejně tak důležitá je součinnost mezi ústředními orgány a orgány územní samosprávy. Resortní orgány by měly iniciovat samosprávné orgány měst a obcí a poskytovat jim metodické a koncepční vedení, informace i určitou finanční podporu a zároveň získávat zpětnou vazbu o účinnosti projektů.

⁵¹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

Místní úroveň prevence kriminality

Těžiště preventivních aktivit je soustředěno na místní úroveň. Programy prevence kriminality na místní úrovni se staly základem vytvořeného preventivního systému v České republice. Podstata prevence na místní úrovni spočívá v tom, že rozhodující část kriminality je vázána na konkrétní lokalitu.⁵² Na podporu těchto projektů vyčleňuje vláda každoročně finanční prostředky ze státního rozpočtu. Za pomoci účelové dotace bylo do roku 2007 (včetně) podpořeno přes 4200 projektů celkovou částkou přesahující 868 milionů korun.⁵³

Hlavním cílem programu je snižování míry a závažnosti trestné činnosti, zvyšování pocitu bezpečí občanů a jejich aktivní účast na omezování příčin kriminality. Cílem je dále začleňování prevence kriminality do generelů rozvoje obcí a integrace Policie ČR do preventivních systémů, především na místní úrovni. Prostředkem k naplňování výše uvedených cílů programů je volba adekvátních preventivních opatření a jejich realizace v podobě konkrétních dílčích projektů. To předpokládá zpracování preventivního programu obce, který zahrnuje a kombinuje různé projekty směřující k řešení zjištěných problémů v dané oblasti. Je vhodné využívat projekty všech oblastí prevence kriminality, tzn. sociální, situační, viktimologické, posilování právního vědomí občanů.

Metodika tvorby preventivních projektů, kterou vypracoval Republikový výbor pro prevenci kriminality, má několik fází. Tyto fáze zahrnují usnesení obecního zastupitelstva o záměru se dlouhodobě a systematicky angažovat v prevenci na místní úrovni a vytvoření komise pro prevenci kriminality při obecní radě, analýzu bezpečnostní situace, tvorbu konkrétních preventivních programů včetně jejich schvalování a poslední fází je samotná realizace projektů.⁵⁴

⁵² ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

⁵³ zdroj Ministerstvo vnitra, Odbor prevence kriminality

⁵⁴ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

Community Policing

Na základě Rozkazu policejního prezidenta je realizován pilotní projekt „Community Policing“ - policejní práce orientovaná na komunitu. Tento koncept vymezuje policejní činnost podřízenou potřebám komunity (obce), komunikaci mezi policií a společnostmi, partnerství mezi formálními a neformálními instancemi na úseku ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti i na úseku prevence. Projekt je realizovaný zatím ve vybraných lokalitách ČR. Spolupráce občanů s policií je budována dlouhodobě na vzájemné důvěře a vztahu, který je závislý především na korektním chování a jednání policistů. Smyslem projektu Community Policing je představení policie veřejnosti jako ochránce věcí veřejného zájmu, jako službu pro občany, která spočívá v ochraně životů, majetku i každodenního pořádku. Policie, která je zaměřena nejen represivně, ale i preventivně a plní úkoly podle potřeb, ve spolupráci se samosprávou a občanskými sdruženími. Snahou je odstranění nedůvěry občanů k policii, odstranění obavy z policie a zvýšení pocitu bezpečí. Klíčovým prvkem projektu Community Policing je policista na základním útvaru, jehož úkolem je systémová péče o přidělenou lokalitu – okrsek. Jedná se v podstatě o snahu obnovit zásady územní odpovědnosti jednotlivých pořádkových policistů. Jeden policista se dlouhodobě zabývá stejnou lokalitou, navazuje v ní kontakty, poznává ji geograficky i sociologicky a vykonává v ní místně specifickou preventivní práci. Záměrem je, aby v lokalitě identifikoval klíčové partnery, navázal s nimi kontakt, inicioval vzájemná jednání a na nich prezentoval své poznatky o místní bezpečnostní situaci. Mezi klíčové partnery patří ředitelé a učitelé škol konkrétního okrsku. Policista na školy a školská zařízení vstupuje jako policista – odborník, jehož cílem je vytvářet prostředí vzájemné důvěry, seznamovat děti s činností policie a jejími pravomocemi, formovat jejich postoje a chování, poukázat na kriminogenní faktory ve společnosti ovlivňující chování jedince. V neposlední řadě pak žákům poskytuje informace a přispěje tak ke snížení kriminality zvyšováním právního vědomí.⁵⁵

⁵⁵ VESELÁ Michaela: Community policing – policejní práce orientovaná na službu veřejnosti. Praha, 2005. [on line] <http://web.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/community.html> [citováno 29.12.2008]

Program Partnerství

Program PARTNERSTVÍ je preventivní program na místní úrovni, který je od roku 2003 podporován vládou ČR. Je variantou ke Komplexnímu programu prevence kriminality pro realizaci preventivních projektů v menších městech (pod 10 000 obyvatel) a mikroregionech. Iniciátorem je příslušné obvodní oddělení Policie ČR, která garantuje oprávněnost požadavku. Realizátorem projektu je obec. Projekty programu PARTNERSTVÍ posuzuje Komise složená se zástupců resortů zastoupených v Republikovém výboru a zástupce Policejního prezidia ČR. Doporučení Komise schvaluje Republikový výbor pro prevenci kriminality.

Koncepce programu PARTNERSTVÍ vychází z principu Community policing. Je založena na partnerství a komunikaci policie s občanskou společností při ochraně veřejného pořádku, bezpečnosti a prevenci kriminality. Součástí programu je vytváření integračních systémů mezi policií státní, obecní, hasiči, zdravotníky, soukromými bezpečnostními službami a dobrovolníky. Spolupráce občanů s policií může mít různé formy, jako například oznamování podezřelých jevů ve svém okolí až po vytváření občanských hlídek. Opatření programu PARTNERSTVÍ, tj. cílové projekty, mají za úkol minimalizovat lokální kriminogenní podmínky, zvyšovat riziko dopadení pro pachatele a snižovat potenciální zisky z trestné činnosti. Těžiště tohoto programu je převážně v prevenci situační. V rámci programu PARTNERSTVÍ jsou poskytovány státní dotace zejména na městské dohlížecí kamerové systémy, na pulty centrální ochrany, na veřejná osvětlení a další.⁵⁶

⁵⁶ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

4.2 *Financování projektů prevence kriminality*

Nezbytnou podmínkou pro realizaci projektů jsou finanční zdroje. Nejvýznamnější úlohu mají zdroje místní. Místní zdroje jsou získávány z rozpočtu obcí, místních institucí a ze soukromých a podnikatelských aktivit. Jisté problémy mohou nastat v případě státních a mezinárodních dotací, které jsou mnohdy účelově vázané. Dalším zdrojem financí mohou být státní dotace, finanční prostředky vyčleněné do kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu na podporu programů prevence kriminality v ČR.

O rozdělení prostředků z kapitoly státního rozpočtu rozhoduje Republikový výbor pro prevenci kriminality podle Pravidel pro poskytování účelových dotací obcím v rámci programu prevence kriminality ve výběrovém řízení. Pro udělení těchto finančních prostředků musí být splněny základní podmínky, kterými jsou vysoká míra kriminality, komplexní součinnostní program a schválení preventivního programu zastupitelstvem města.⁵⁷

Národní kontrolní úřad provedl v roce 2007 kontrolní akci „Prostředky státního rozpočtu vynaložené na Program sociální prevence a prevence kriminality“. Cílem kontroly bylo prověřit hospodaření s prostředky státního rozpočtu určenými na realizaci „Programu sociální prevence a prevence kriminality“. Kontrolovaným obdobím byly roky 2005 a 2006, v případě věcných souvislostí i období navazující. Kontrola byla provedena v období od září 2007 do ledna 2008. Mezi kontrolované subjekty patřily mimo jiné: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo financí, statutární města Brno, Ostrava, Havířov, Děčín, Dětské krizové centrum Praha 4 – Michle, Charitní sdružení Děčín a další nestátní neziskové organizace.⁵⁸

⁵⁷ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004.

⁵⁸ Věstník Nejvyššího kontrolního úřadu, kontrolní závěry 201

Pro ilustraci v tabulce uvádím částku uvolněnou ze státního rozpočtu na Program sociální prevence a prevence kriminality v roce 2005 a v roce 2006 (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Finanční prostředky na Program sociální prevence a prevence kriminality za rok 2005 a 2006 (v tis. Kč)

Zdroj: Věstník NKÚ

Rok	MPSV ČR	MV ČR	VPS
2005	262 755	67 347	12 462
2006	221 598	71 414	14 476

Vysvětlivky:

MPSV ČR = Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MV ČR = Ministerstvo vnitra ČR

VPS = Všeobecná pokladní správa

Z kontrolní akce vyplývá, že na Program sociální prevence a prevence kriminality byly v letech 2005 a 2006 poskytnuty prostředky státního rozpočtu celkem ve výši 650 052 tis. Kč. Z této částky bylo realizováno celkem 1 150 projektů městy, obcemi a nestátními neziskovými organizacemi. Projekty byly zaměřeny na pomoc dětem, mládeži a občanům v obtížné životní situaci a na prevenci kriminality. Z toho v roce 2005 MPSV ČR poskytlo dotace na 427 projektů a v roce 2006 to bylo 340 projektů. V roce 2005 MV ČR poskytlo dotace na 179 projektů a v roce 2006 na 204 projektů. Jednalo se o projekty jak investičního, tak neinvestičního charakteru.⁵⁹

⁵⁹ Věstník Nejvyššího kontrolního úřadu, kontrolní závěry 201

4.3 Protidrogová politika státu

Stejně jako po roce 1989 začala narůstat kriminalita, začal se i díky otevřeným hranicím zvyšovat obchod s drogami, jejich nezákonná výroba a konzumace omamných a psychotropních látek. Výrazně se zvýšila nabídka i pouliční dostupnost drog. Nejrozšířenější drogou se v České republice staly produkty z konopí, extáze, pervitin a heroin.⁶⁰

Spektrum zneužívaných látek je velice široké a díky chemickému složení a účinkům na lidský organismus představuje velké nebezpečí pro společnost. Závislost na drogách se vytvoří během několik týdnů či měsíců, na rozdíl od alkoholu, kde se závislost vytváří řádově léta. Hlavním znakem je rychlý a výrazný účinek na psychiku člověka. Se závislostí na drogách souvisí páchání trestných činů, které se dotýkají především následujících skupin trestných činů: trestné činy, jejichž cílem je vytvořit nabídku drog, trestné činy páchané pod vlivem drog, trestné činy spojené se získáním drog a trestné činy páchané na drogově závislých. Prevence drogové kriminality zahrnuje aktivity primární prevence, které by měly zabránit vzniku problému s drogou. Hlavní důraz je zde kladen na snížení zájmu mládeže o návykové látky. V oblasti sekundární prevence se pracuje na tom, aby byly včas zachyceny rizikové skupiny, a terciární prevence směřuje ke snižování negativních důsledků závislosti na drogách a k zabránění recidivě.⁶¹

Odpovědnost za realizaci protidrogové politiky státu, která vychází z usnesení vlády č. 109/2004, nesou věcně příslušná ministerstva a jejich resorty. Součinnost všech subjektů na centrální i místní úrovni zajišťuje Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (dále jen Rada). K zajištění úkolů programu protidrogové politiky spolupracuje Rada s odbornými společnostmi a nestátními organizacemi.⁶²

⁶⁰ ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

⁶¹ Hejda, Heřman. Kriminologie – studijní pomůcka. České Budějovice, 2006.

⁶² ZAPLETAL, J. a kol. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie ČR, 2005.

Mezi nejznámější nestátní organizace u nás zřejmě patří Středisko prevence a léčby drogových závislostí - DROP IN. Tato organizace byla založena v roce 1991 a jejím cílem od počátku bylo zřídit systém komplexní prevence a péče o uživatele nelegálních drog. Středisko DROP IN se zaměřuje na ambulantní kontakt s uživateli drog, poskytnutí první pomoci, poradenství a terapii drogových problémů. Preventivní aktivity patří mezi priority této organizace. DROP IN nabízí několik programů založených například na nízkoprahovosti, otevřenosti a komunikaci s uživateli i jejich rodinnými příslušníky. Nabízí své služby jak v centru Prahy, tak i mimo její území, kde je větší koncentrace uživatelů drog. Zaměřuje se také na matky, užívající psychotropní návykové látky a sleduje jejich děti umístěné ve státních zařízeních.⁶³

⁶³ <http://www.dropin.cz/dropin.shtml> [citováno 22. 2. 2009]

5 Postavení prevence kriminality v rámci Ministerstva vnitra ČR A Policie ČR

5.1 Zakotvení prevence kriminality v právních normách

Pojem prevence kriminality není v platných právních normách ČR nijak konkrétně zakotven ani vymezen. Zákon č. 141/1961 Sb. (trestní řád) v odstavci 1 pouze říká: *„Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.“*⁶⁴

V § 89 odst. 1 písm. f) téhož zákona je uvedeno, že *„V trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména (...) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.“*⁶⁵ Dále § 158 odst. 1 téhož zákona konstatuje: *„Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.“*⁶⁶

V Zákoně č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky v § 17 v písm. a) je zmiňována pouze spolupráce policie s ostatními fyzickými a právníckými osobami vykonávající činnost buď v oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů, nebo v oblasti zmírňování následků trestných činů, dále pak v oblasti prevence a řešení následků krizových situací nebo s organizacemi

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., § 1, odst. 1

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., § 89, odst. 1, písm. f)

⁶⁶ Zákon č. 141/1961, § 158, odst. 1

pracujícími s pachateli trestných činů a s osobami sociálně patologického či jinak rizikového chování.⁶⁷

V podobných intencích se prevenci kriminality věnuje také zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky v § 2, který hovoří o podílu obecní policie na prevenci kriminality v obci.⁶⁸

⁶⁷ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 17, písm. a)

⁶⁸ Zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky § 2

5.2 Preventivní úloha MV ČR a Policie ČR

Mezi hlavní cíle Ministerstva vnitra patří zajištění vnitřní bezpečnosti. Ministerstvo v souvislosti s tím vytváří celou řadu koncepcí a programů, které jsou zaměřené na zajištění ochrany společnosti před kriminalitou ve všech jejích formách. V každoročních výročních zprávách o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti jsou stanovovány nejzávažnější problémy vyžadující zvláštní pozornost. K potlačování kriminality slouží také prevence, jejímž hlavním úkolem je snížit rozsah a závažnost kriminality a zvyšování pocitu bezpečnosti občanů a široké veřejnosti. Největší účinek zaznamenávají preventivní aktivity u majetkové a násilné trestné činnosti.

Ministerstvo vnitra ČR směřuje své aktivity v rámci preventivních aktivit do několika oblastí. Mezi nejvýznamnější patří rozvoj preventivních aktivit a zkvalitňování systému prevence kriminality na místní úrovni, ve spolupráci s Policejním prezidiem ČR rozvoj preventivních aktivit v menších městech a mikroregionech, při čemž se opírá o vybudovanou síť Preventivně informačních skupin při bývalých okresních ředitelstvích Policie ČR. Dále Ministerstvo vnitra zpracovává metodické materiály a modelové projekty. Soustředí se také na vzdělávání pracovníků pracujících v oblasti prevence – manažerů měst, pracovníků a policistů z preventivně informačních skupin a koordinátorů při krajských ředitelstvích Policie ČR a koordinátorů na krajských úřadech. Ministerstvo vnitra také zajišťuje informační propojenost jednotlivých subjektů prevence kriminality. V neposlední řadě podporuje přímo projekty občanských sdružení, jako jsou linky důvěry, krizové linky, střediska pro ohrožené děti.⁶⁹

V resortu Ministerstva vnitra České republiky působí **odbor prevence kriminality**. Těžištěm jeho činnosti je především koordinace preventivních projektů v rámci resortu, publikační činnost, komplexní součinnost programů

⁶⁹ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004., s. 89

prevence kriminality a jiné. Aktuální úkoly Ministerstva vnitra ČR, které je zastoupené v Republikovém výboru pro prevenci kriminality jsou stanoveny v dokumentu Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011.⁷⁰

Strategie prevence kriminality je střednědobý strategický materiál pro prevenci kriminality, který přijímá vláda České republiky od roku 1996. Většinou se jedná o období tří až čtyř let. Tyto materiály zajišťují návaznost realizace preventivní politiky státu, její zkvalitňování a usměrňování podle vývoje trestné činnosti a potřeb praxe. Strategie prevence také umožňuje plánovat uvolňování finančních prostředků ze státního rozpočtu a zkvalitňovat fungování celého systému po manažerské stránce.

Nejaktuálnější Strategie prevence kriminality je určena na období 2008 až 2011 a navazuje na předcházející strategie. Za hlavní cíl si klade zvyšovat pocit bezpečí občanů a snižovat míru a závažnost trestné činnosti. Cílové skupiny, kterým bude v tomto období věnována zvýšená pozornost, jsou mládež ohrožená sociálně patologickými jevy nebo již s kriminální zkušeností, prvopachatelé trestných činů, recidivisté a vyloučení z komunity. Důraz je kladen na zavádění Systému včasné intervence a týmů pro mládež jako nástroje snižování trestné činnosti mládeže a na legislativní ukotvení prevence kriminality v českém právním řádu.⁷¹

⁷⁰ oficiální webové stránky MV ČR, www.mvcr.cz [citováno 2.11. 2008]

⁷¹ Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011, [citováno 5. 1. 2009]
<http://web.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/strategie1016/strategie3.pdf>

6 Preventivně informační skupiny Policie ČR

6.1 Vznik a vývoj PIS Policie ČR

V České republice byly koncem devadesátých let minulého století za účelem komunikace policie s veřejností zřizovány Preventivně informační skupiny (PIS). Vytvořila se tím síť okresních a krajských specialistů na informování veřejnosti o práci policie a současně možnostech ochrany před trestnou činností. Úloha těchto specialistů a objem jejich činnosti se v průběhu let vyvíjely. Postupně se stali i realizátory primárních preventivních programů převážně se zaměřením na nejčastější cílovou skupinu – děti a mládež. Na základě velké poptávky po možnostech ochrany majetku před odcizením a poškozováním začali PIS zřizovat „poradenské místnosti“. Současně s tím se specializovali na informování veřejnosti prostřednictvím médií.⁷²

V roce 1996 byly poprvé na prevenci kriminality vyčleněny finanční prostředky, a to v celkové výši 150 mil. Kč v kapitole Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu ČR a hlavním pilířem preventivní činnosti se stal Program prevence kriminality na místní úrovni. Ten je realizován samosprávami měst a obcí s příspěvím účelové dotace od státu. V letech 1996 až 2003 byly Programy prevence kriminality na místní úrovni realizovány pouze ve větších městech s počtem obyvatel nad 30 000. Za dobu trvání projektu bylo podpořeno více než 4 000 projektů prevence kriminality ve 230 obcích a 8 krajích státní účelovou dotací přibližně v částce 900 mil. Kč.⁷³ Od roku 2004 navazuje na tento Program projekt Partnerství, který umožňuje podporovat preventivní aktivity i v malých obcích. Rozhodujícím momentem při posuzování projektu není počet obyvatel, ale bezpečnostní situace v místě.

⁷² zdroj Odbor prevence kriminality MV ČR

⁷³ Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011.

Na Policejním prezidiu České republiky existuje od 1. srpna 2008 preventivně informační odbor (dále jen PIO), do té doby preventivně informační skupina. Tento odbor metodicky řídí PIS na krajských správách Policie ČR, které dále metodicky vedou PIS na okresních ředitelstvích Policie ČR. V těchto skupinách pracují policisté zaměřením na vztah k veřejnosti a preventivní práci. Na většině okresních ředitelství Policie ČR pracuje v preventivně informační skupině pouze jeden policista, který vykonává funkci tiskového mluvčího a preventisty zároveň.⁷⁴ Preventivně informační skupiny zároveň poskytují analytickou, informační a poradenskou činnost.

⁷⁴ zdroj Ministerstvo vnitra ČR, Odbor prevence kriminality

6.2 Současná situace a struktura PIS Policie ČR

V současnosti je na některých okresních ředitelstvích činnost rozdělena mezi dva policisty, ale většina okresních ředitelství má na PIS zařazeného pouze jednoho policistu – preventistu a tiskového mluvčího v jedné osobě. Česká policie tedy pracovníky pro prevenci a komunikaci s veřejností má, což vyvolává dojem, že prevence je v rámci resortu zabezpečena. Ovšem není tomu tak zcela, protože zabezpečení prevence v rámci celého okresu pouze jedním policistou, jenž je současně preventistou a tiskovým mluvčím, není v lidských silách. Tento člověk se nepohybuje přímo v terénu, nekomunikuje s občanem „na ulici“. Jeho role je tak ve větší míře spíše informační, poradenská, konzultační a koordinační.⁷⁵

Preventista tedy plní převážně funkci koordinátora, který zná možnosti a potenciál svého regionu, poskytuje ostatním policistům informační servis, plánuje preventivní přednášky a ostatní akce a také vytváří současně informační materiály preventivního charakteru dle dispozic a potřeb „jeho“ regionu. V neposlední řadě by měl preventista pracovat na obrazu policie směrem k médiím a veřejnosti.

Vzhledem k dlouhodobému personálnímu podstavu v Policii ČR a systemizovaným pracovním místům nelze v nejbližší době očekávat významné zlepšení situace. Dalším problémem je vzdělání preventistů a koordinátorů prevence. V roce 2008 bylo běžné, že na okresní úrovni nebylo po policistovi zařazeném na preventivně informační skupině požadováno vysokoškolské vzdělání. To může způsobovat problém zejména v případech, plní-li převážně roli koordinátora a manažera, která je náročná nejen časově, ale také vyžaduje určité vzdělání a zkušenosti. Vzhledem k přednáškové činnosti a práci s dětmi a mládeží by měl preventista také zvládat jisté pedagogické minimum nebo by měl mít přímo pedagogické vzdělání, aby

⁷⁵ Veselá Michaela, článek Community policing – policejní práce orientovaná na službu veřejnosti, Praha. 2005.

kvalita jeho přednášek, výuky a osvětové činnosti byla dostačující. Práci preventisty nelze vykonávat bez jistých zkušeností a dovedností, jak si mnozí vedoucí pracovníci představují. Je to práce velice náročná a zodpovědná. Její význam v rámci ostatních policejních činností není možné podceňovat.

Tabulka č. 2 – Celkový počet PIS podle regionů (stav k 31. 12. 2007)

Zdroj: Preventivně informační odbor Policejního prezidia

	Celkový počet PIS kraj/okres	Obsazenost SPM kraj/okres	Počet poradenských míst kraj/okres
Policejní prezidium ČR	1	3	0
správa hl.m.Prahy	1/4	11/8	0
správa Středočeského kraje	1/11	3/18	0
správa Jihočeského kraje	1/8	3/8	1
správa Západočeského kraje	1/10	5/15	4
správa Severočeského kraje	1/10	3/20	3
správa Východočeského kraje	1/11	4/13	0
správa Jihomoravského kraje	1/13	3/19	6
správa Severomoravského kraje	1/11	4/21	6
služba cizinecké policie	1/5 oblastí	2/5	0

Z tabulky č. 2 vyplývá, že na některých okresech jsou obsazeny průměrně dvě tabulky v Systemizaci pracovních míst (dále jen SPM), například na Správě hlavního města Prahy nebo na Správě Severočeského kraje. Takových je ovšem menšina. Ve většině případů je obsazenost menší, a to znamená, že na některých okresech je obsazenost SPM pouze 1. Například v Jihočeském kraji je 8 PIS na úrovni bývalých okresů, obsazenost SPM také 8, což je na každou PIS pouze 1 preventista.

Při rozhovoru s policistou z bývalého okresního ředitelství P ČR v Táboře, který jsem vedla v listopadu loňského roku, vyplynulo, že právě obsazenost pracovních tabulek je největším problémem na úseku prevence. Sloučení pozice tiskového mluvčího a pozice preventisty nedovoluje policistovi, aby se věnoval dostatečně své preventivní práci. Každodenní úkoly na mediální prezentaci policie, tiskové zprávy, komentování aktuálních případů a nápad trestné činnosti ho zatěžují natolik, že mnohdy musí zrušit plánovanou preventivní přednášku v základní škole nebo účast na jiných preventivních aktivitách.

Vyhodnocení činnosti PIS za rok 2007

Z hodnocení činnosti PIS za rok 2007, které zpracoval Preventivně informační odbor Policejního prezidia ČR v roce 2008 vyplývá, že preventivní práce v rámci Policie ČR za více jak deset let existence preventivně informačních skupin zaznamenala velký posun a pokrok, ke kterému přispělo jak velké pracovní nasazení pracovníků prevence, tak i jejich neustále zdokonalující se přístup a iniciativa.

Jak se zde také uvádí, činnost policisty zařazeného na preventivně informační skupině, je v mnohém problematická. Jedná se o kumulované aktivity v jejich pracovní náplni, kdy činností preventisty je také práce tiskového mluvčího nebo analytika. V rámci okresu nelze reálně zvládnout preventivní činnost v celé jeho šíři, proto se stává, že se činnost preventisty omezuje pouze na okresní město, případně na významnější lokality v regionu. Nedostává se tak na malá města

a obce. Díky mediálnímu tlaku jsou preferovány činnosti tiskového mluvčího a další mediální aktivity na úkor práce preventivní. S tím souvisí i výsledky průzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z poloviny roku 2007, kdy občané ze všech regionů ČR v 50 % uvedli, že se s preventivní činností Policie ČR v posledním roce nesetkali a v případě, že ano, jednalo se o akci dopravního charakteru.⁷⁶

Pracovníci PIS si stanovili za cíl, že činnosti PIS musí být v budoucnu vyvážená a mediální prezentace stejně jako koordinace prevence musí probíhat souběžně. Osobně se k tomuto cíli v nejbližší době stavím skepticky. Vzhledem k systemizovaným pracovním místům na preventivně informačních skupinách, kdy se výrazně nezměnil počet pracovníků PIS, to nebude z personálního hlediska možné. V případě, že bude funkce koordinátora prevence i nadále kumulovaná s funkcí tiskového mluvčího, je nasnadě, že mediální prezentace bude vždy „aktuálnější“ a bude na ni kladen větší důraz a bude nejen z časového hlediska upřednostňována před aktivitami preventivního charakteru.

⁷⁶ Zhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007, PP ČR, Praha. 2008.

7 Cíle, pracovní hypotézy a metody práce

7.1 Cíle práce

Cíle bakalářské práce jsem stanovila následující:

1. Zmapovat systém vytváření preventivních projektů v rámci Ministerstva vnitra ČR a Policie ČR.
2. Analyzovat součinnost a koordinaci ministerstva vnitra, policejního prezidia a správ jednotlivých krajů při vytváření a realizaci preventivních projektů.
3. Podrobně popsat nejvýznamnější preventivní projekty vytvoření v rámci Ministerstva vnitra ČR a Policie ČR.

7.2 Pracovní hypotézy

Hypotézy této práce jsou:

1. V rámci Policie ČR je úsek prevence kriminality vnímán jako podřadná policejní práce, která je svým významem hluboko pod úrovní ostatních policejních činností.
2. Na preventivně informačních skupinách v rámci Policie ČR pracuje malý počet policistů a tím je značně omezen rozsah preventivní práce.
3. Systém prevence kriminality na celorepublikové úrovni je roztříštěný. Projekty jsou cílené zejména s ohledem na místní příslušnost.

7.3 Metody práce

Metodou práce jsem stanovila analýzu, práci s literaturou a dotazník. Práci s literaturou jsem popsala nejvýznamnější pojmy z oblasti prevence kriminality a obecně sumarizovala podstatu systému prevence kriminality v České republice. Analyzovány jsou významné preventivní aktivity vytvořené v rámci MV ČR a Policie ČR a situace na preventivně informačních skupinách Policie ČR. Dotazníkovou metodou byl proveden výzkum. Provedený výzkum podpoří analyzovanou situaci a spojením informací získaných oběma metodami dojde k potvrzení či vyvrácení pracovních hypotéz.

Dotazníková metoda se opírá o mnou vytvořený nestandardizovaný dotazník tvořený 11 otázkami. Dotazník byl vytvořen tak, aby adresáty příliš nezatěžoval, tudíž aby byl pokud možno co nejstručnější a zároveň, aby jeho výsledky co nejvíce vypovídaly o daném tématu. Podmínkou bylo, aby odpovědi byly relevantní při vyvrácení nebo potvrzování hypotéz této práce.

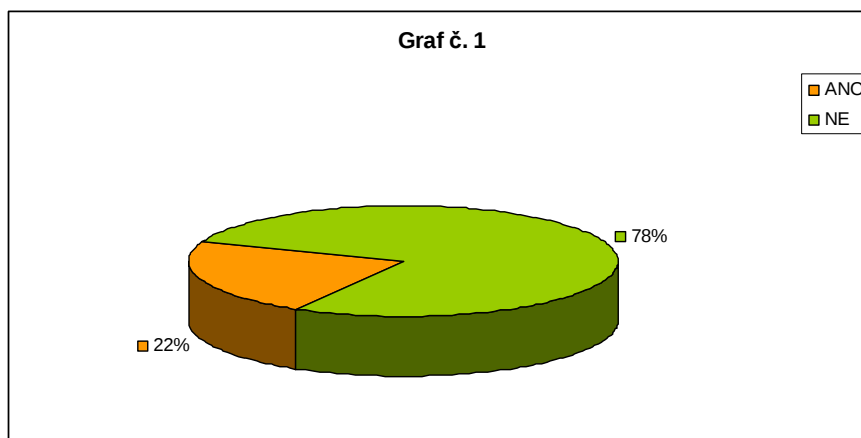
Dotazník byl zaslán e-mailem všem krajským Preventivně informačním skupinám Policie ČR, tzn. 8 adresátům s žádostí o jejich vyplnění a současně s prosbou o rozeslání na okresní PIS, které pod konkrétní krajskou správu patří. S ohledem na skutečnost, že rozeslání na okresní PIS nebylo nijak zaručeno, jsem zaslala dalších 20 dotazníků na mnou vybrané okresní PIS. Pokud budeme brát rozeslaných 28 dotazníků jako základ, vychází nám návratnost vyplněných dotazníků 64 %. Dotazník je v kapitole 7.4. vyhodnocen slovně i graficky.

7.4 Vyhodnocení dotazníku

Otázka č. 1:

Je systemizace pracovních míst na pozicích v rámci PIS dostatečná?

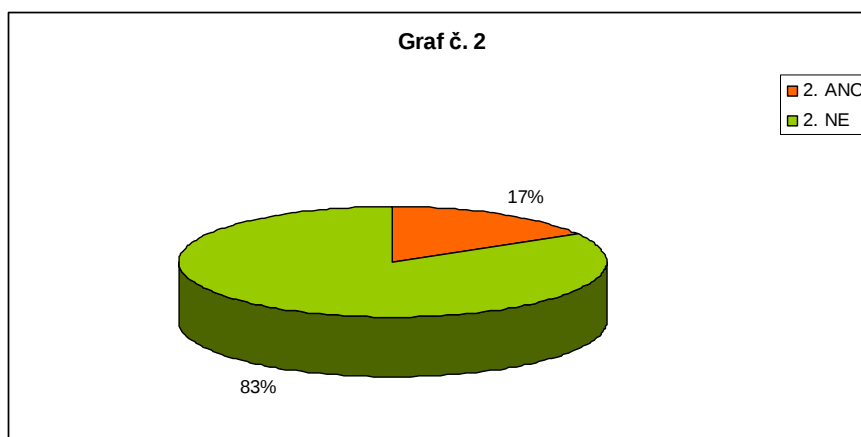
Vyhodnocení: Na tuto otázku odpovědělo 78% respondentů záporně a 22% odpovědělo kladně. Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že systemizace pracovních míst na pozicích v rámci PIS není dostatečná.

Otázka č. 2:

Je prevence kriminality dostatečně zakotvena v právních normách?

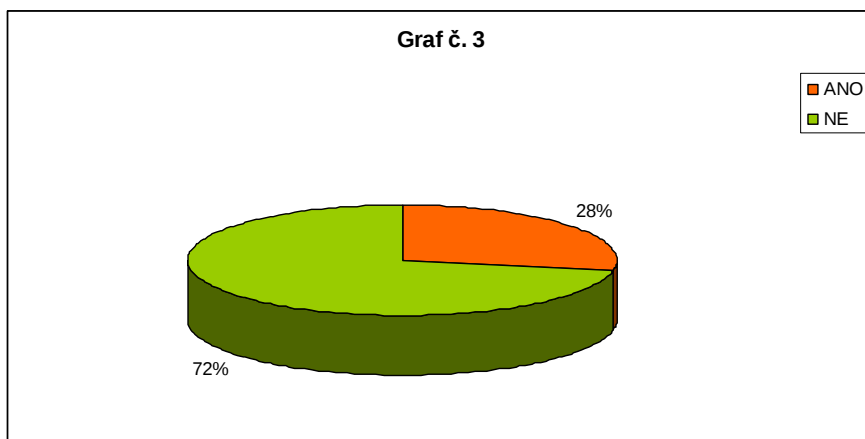
Vyhodnocení: Z výsledků jednoznačně vyplývá, že prevence kriminality je v právních normách zakotvena nedostatečně. Záporně odpovědělo 15 respondentů a kladně odpověděli 3.

Otázka č. 3:

Je preventivní úloha P ČR dostatečně zakotvena v zákoně o Policii?

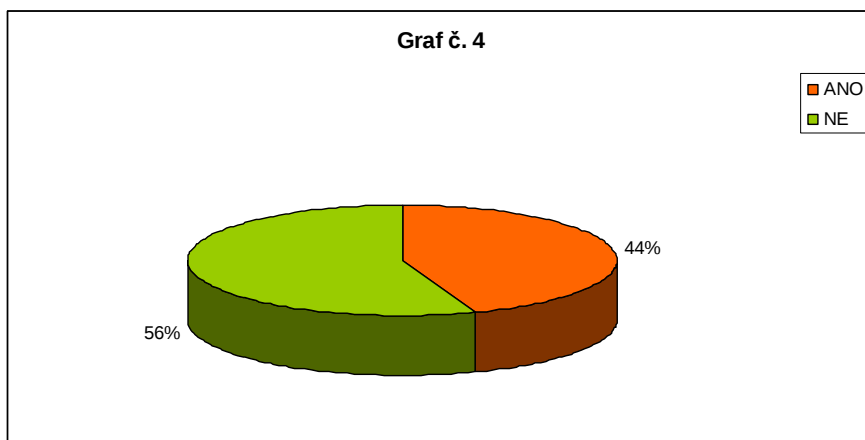
Vyhodnocení: Na tuto otázku odpověděli dotazovaní pracovníci PIS podobně jako na otázku předešlou. Ve 13 případech uvedli, že prevence kriminality není dostatečně zakotvena v zákoně o Policii a v 5 případech uvedli opačnou odpověď.

Otázka č. 4:

Je metodika vytváření projektů PK vyhovující?

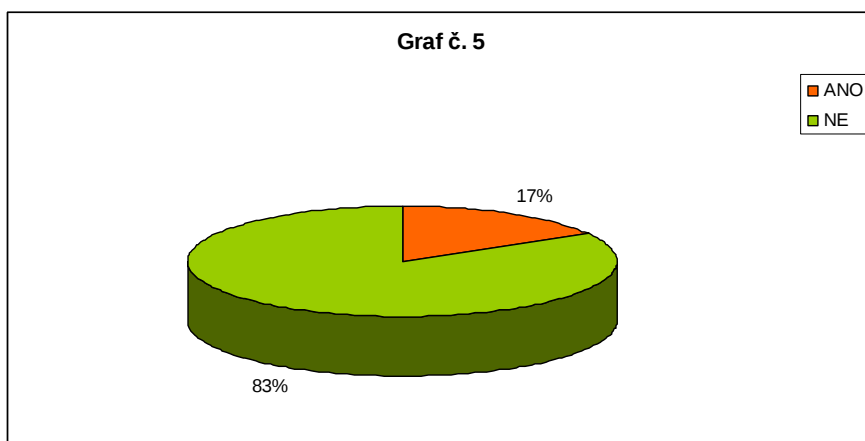
Vyhodnocení: Ohledně metodiky vytváření projektů respondenti v 10 případech odpověděli, že není vyhovující a v 8 odpověděli, že vyhovující je. Rozdíl v odpovědích není příliš patrný.

Otázka č. 5:

Je finanční dotace na projekty PK dostatečná?

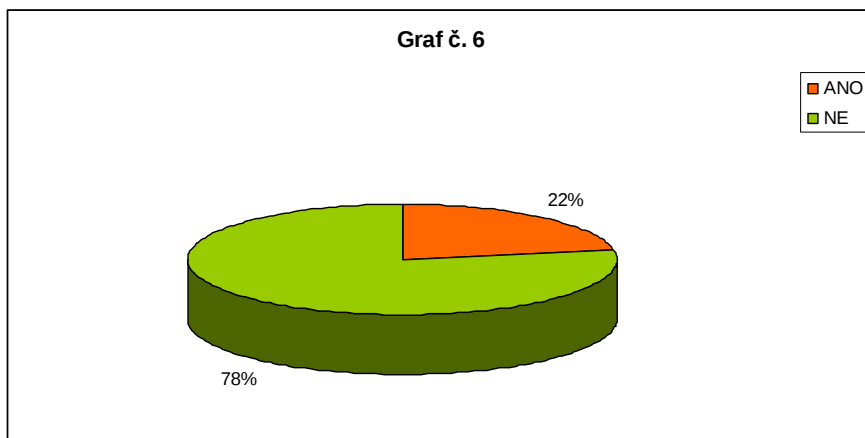
Vyhodnocení: Co se týče finanční dotace, nepřipadá dostatečná 15 dotazovaným. Naproti tomu 3 respondentům dostatečná připadá. Rozdíl v odpovědích je patrný a vyplývá z něj, že finanční dotace dostatečná není.

Otázka č. 6:

Je koordinace projektů PK ze strany policejního prezidia významná?

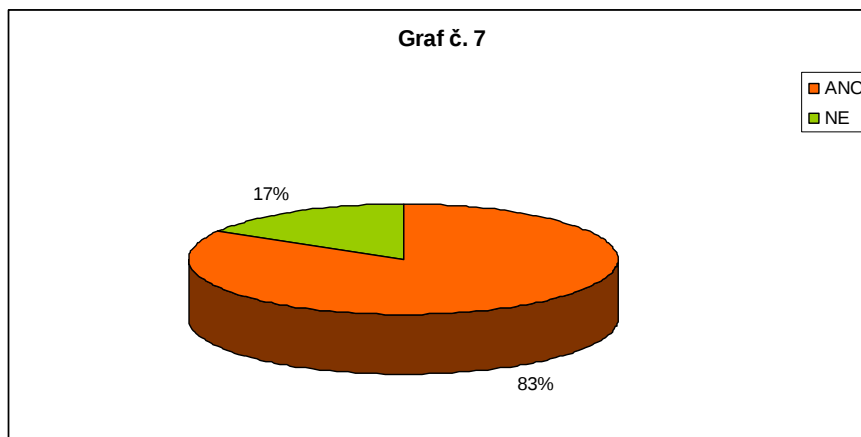
Vyhodnocení: Na tuto otázku odpovědělo 14 respondentů, že koordinace ze strany prezidia významná není. Celkem 4 dotazovaní se k této otázce vyjádřili kladně.

Otázka č. 7:

Mají celorepublikové projekty vyhovující zaměření?

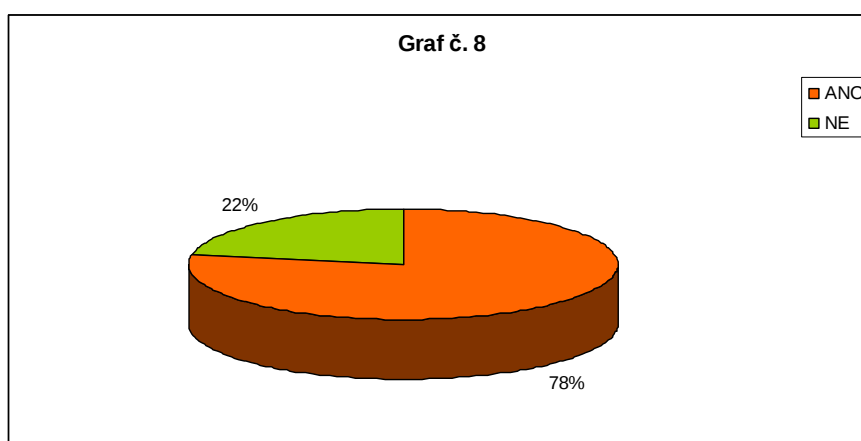
Vyhodnocení: Zaměření celorepublikových projektů vyhovuje 15 dotazovaným. Záporně odpověděli pouze 3 respondenti.

Otázka č. 8:

Uvítali byste více celorepublikových projektů?

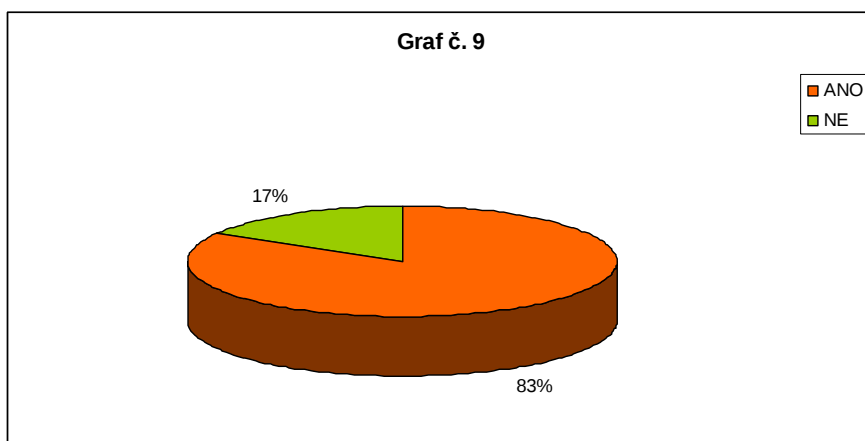
Vyhodnocení: Více celorepublikových projektů by uvítalo 14 dotazovaných, naproti tomu jejich dostatečný počet hodnotili 4 respondenti.

Otázka č. 9:

Uvítali byste více projektů zaměřených na specifika kraje na úkor celorepublikových?

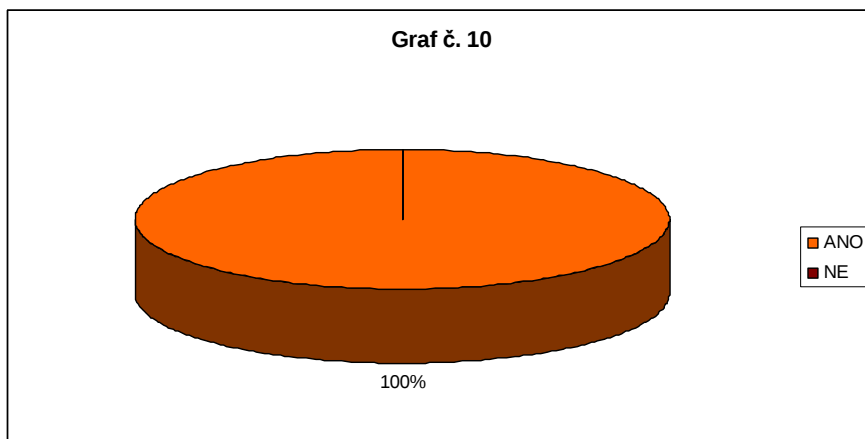
Vyhodnocení: Pro více projektů zaměřených na specifika konkrétního kraje se vyslovalo 15 dotazovaných pracovníků PIS. Záporně se vyjádřili celkem 3.

Otázka č. 10:

Probíhá při realizaci projektů spolupráce s ostatními službami P ČR?

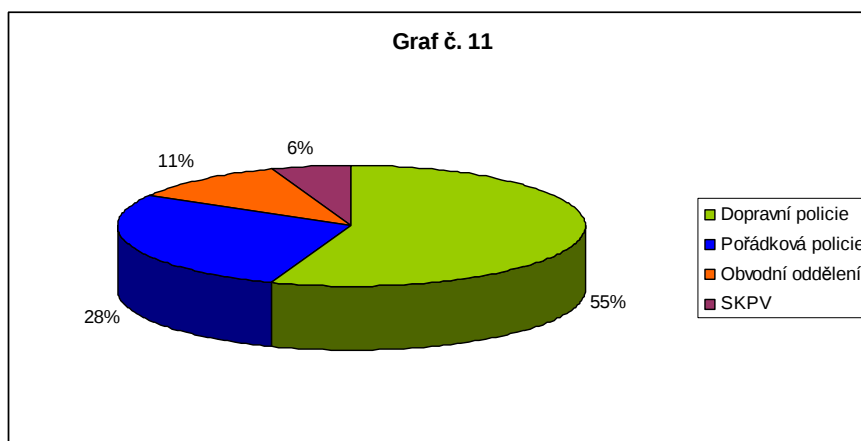
Vyhodnocení: Naprostá shoda se projevila v otázce spolupráce s ostatními službami Policie ČR. Kladně odpovědělo všech 18 respondentů, to znamená, že všichni dotazovaní spolupracují při preventivních akcích s některou z dalších policejních složek.

Otázka č. 11:

Spolupráce nejčastěji se službami:

Vyhodnocení: Nejčastěji zmiňovanou službou Policie ČR, se kterou spolupracují preventivně informační skupiny, se v odpovědích stala dopravní služba, a to v 10 případech, v 5 případech to byla služba pořádková, ve 2 případech místní oddělení Policie ČR a v 1 případě služba kriminální policie a vyšetřování.

7.5 Závěry vyplývající z výzkumu

Z uvedených odpovědí v dotazníku je zřejmé několik skutečností. V otázkách týkajících se postavení prevence kriminality v rámci Policie ČR bylo zjištěno, že systemizace pracovních míst na pozicích v rámci PIS není dostatečná, preventivní činnost není dostatečně zakotvena v právních normách ani v zákoně o policii, což významně oslabuje její roli mezi ostatními policejními činnostmi. Pozitivní informací je skutečnost, že na preventivních aktivitách se podílejí různé složky policie, což souvisí především s konkrétním zaměřením projektů. Nejčastěji s PIS spolupracuje dopravní policie, zejména proto, že dopravně bezpečnostní akce jsou významnou součástí policejní situační prevence.

Co se týče metodiky vytváření projektů a koordinace policejního prezidia, dotazovaní se vyjádřili téměř ve stejném poměru, že pro ně metodika vytváření je i není vyhovující, což může být důsledek roztržitosti systému. S tím související koordinace ze strany Policejního prezidia je pro velkou většinu respondentů nevýznamná.

Dále bylo zjištěno, že by preventisté uvítali více projektů jak celorepublikových, tak i specifických, zaměřených na konkrétní potřeby kraje. Z toho nepřímo vyplývá informace, že preventisté by stáli celkově o více preventivních projektů, než jich je doposud. Finanční dotace připadá většině dotazovaných nedostatečná.

8 ZÁVĚR

Systém prevence kriminality v České republice je založen na pěti základních pilířích, které preventivní programy realizují. Jsou to ústřední orgány státní správy, které vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ústředních orgánů státní správy; samosprávné orgány měst a obcí, které realizují zejména projekty prevence kriminality na místní úrovni; nevládní instituce – zájmová a politická sdružení občanů, církve a jiné náboženské organizace, občanské iniciativy a nadace; bezpečnostní složky – preventivní projekty v rámci Policie ČR a obecní policie; podnikatelské subjekty – preventivní aktivity podnikatelských subjektů. Systém prevence kriminality je organizován v České republice ve třech stupních, a to: mezipřesortně, resortně a na místní úrovni. V rámci meziresortní úrovně je za koordinaci a metodiku vytváření preventivních programů odpovědný Republikový výbor pro prevenci kriminality, který je současně garantem za preventivní politiku Vlády ČR a přidělování finančních prostředků na projekty vytvářené v rámci programů prevence kriminality na místní úrovni.

Resortní stupeň prevence kriminality je zajišťován jednotlivými ministerstvy, jenž se do preventivních programů zapojují s rozdílnou intenzitou. Jednotlivé resortní programy vycházejí z věcné působnosti ministerstev a jsou rozšířeny o preventivní aspekty. Nejvýznamnější úlohu zde hrají Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo vnitra. Mezi jednotlivými ústředními orgány státní správy je nezbytná vzájemná koordinace a součinnost, bez níž se efektivita jednotlivých programů znatelně snižuje a tříští.

Těžiště preventivních aktivit je stále více soustřeďováno na místní úroveň. Programy prevence kriminality na místní úrovni se staly základem vytvořeného preventivního systému v České republice. Podstata prevence na místní úrovni spočívá v tom, že rozhodující část kriminality je vázána na konkrétní lokalitu.

Podrobněji jsem se v této práci věnovala preventivní úloze Ministerstva vnitra a především Policie ČR v novodobé historii Policie, to znamená po roce 1989. Ministerstvo vnitra zaujímá v celorepublikovém systému prevence kriminality významnou roli. Mezi jeho hlavní cíle patří zajištění vnitřní bezpečnosti. Ministerstvo v souvislosti s tím vytváří celou řadu koncepcí a programů, které jsou zaměřené na zajištění ochrany společnosti před kriminalitou ve všech jejích formách. V resortu Ministerstva vnitra České republiky působí odbor prevence kriminality. Těžištěm jeho činnosti je především koordinace preventivních projektů v rámci resortu, publikační činnost, komplexní součinnost programů prevence kriminality a jiné.

V resortu Policie jsou zřízeny Preventivně informační skupiny, na jejichž postavení v rámci celé Policie a na význam jejich preventivních aktivit jsem se soustředila v této práci. Tyto skupiny začaly vznikat v roce 1993. V současné době již mají své zastoupení na každém krajském i okresním ředitelství. Metodicky jsou řízeny a koordinovány Preventivně informačním odborem Policejního prezidia. Policejní prevence je činnost v podstatě mladá, a proto ji zpočátku provázela spousta obtíží a problémů. Do současné doby nemá policejní preventivní práce pevné postavení a oporu v právních normách.

Postavení prevence kriminality v porovnání s ostatními policejními činnostmi je, dle mého názoru, považováno za méně významné, proto jsem si jako první hypotézu stanovila tu, že v rámci Policie ČR je úsek prevence kriminality vnímán jako podřadná policejní práce, která je svým významem hluboko pod úrovní ostatních policejních činností. S tím souvisí i hypotéza druhá, která říká, že na preventivně informačních skupinách v rámci Policie ČR pracuje malý počet policistů a tím je značně omezen rozsah preventivní práce. Během rozhovorů s preventisty, při zpracovávání dotazníku i při studiu materiálů týkající se prevence kriminality, se mi obě tyto hypotézy potvrdily. Policejní preventivní činnost není nijak legislativně zakotvena, dokonce ani v Zákonu o Policii. Personální stavy preventistů jsou systémově nedostatečně řešeny

a represivní policejní činnosti, stejně jako administrativní, které se dotýkají v podstatě všech služeb Policie, jsou upřednostňovány před prací preventivní.

Policejní preventisté se neustále potýkají s problémem rozdělení jejich funkce na preventivní a tiskovou. V systemizaci pracovních míst je i nadále ustanoven malý počet tabulkových míst na tyto pozice. V rámci okresních ředitelství, na kterých je praktická preventivní činnost stěžejní, není v lidských možnostech zabezpečit obě složky této práce při obsazení jedním nebo dvěma preventisty. Obě skutečnosti jsou dle mého názoru provázány – při nedostatečném důrazu na preventivní policejní činnost v rámci celého resortu Policie se nepočítá ani s navýšením tabulkových míst na pozice preventistů. Nepřímo to potvrzují také závěry výzkumu Institutu pro kriminologii a prevenci, ze kterých vyplývá, že veřejnost nevnímá policejní prevenci jako dostatečnou a v podstatě ji ani neregistruje. Vyjma některých bezpečnostně dopravních akcí, které jsou mediálně více zdůrazňovány a prováděny celorepublikově.

Podstatnou změnou by, dle mého názoru, bylo rozdělení práce preventivního a tiskového charakteru na dvě různé pozice. Dále by bylo vhodné podpořit preventivní činnost navýšením policejních preventistů nejen na preventivně informačních skupinách, ale také v rámci ostatních policejních služeb, jenž by preventista z PIS pouze koordinoval. Ohledně zdůraznění preventivní činnosti by měla být preventivní policejní práce zakotvena v legislativě, což by jí dodalo srovnatelné postavení s ostatními policejními činnostmi.

Další hypotézou této práce bylo, že systém prevence kriminality na celorepublikové úrovni je roztržštěný. Z prováděného dotazníkového šetření vyplynulo, že naprostá většina respondentů na krajské nebo okresní úrovni, nevnímá koordinaci Policejního prezidia jako významnou. Z rozhovorů s preventisty i z Vyhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007 je zřejmé, že preventivní projekty se často tříští a chybí jim jasná koncepce a provázanost. Často dochází k tomu, že se vymýšlí již vymyšlené a různé modifikace podobných projektů ztrácejí na efektivitě. Jistou koordinovanost spatřuji pouze

v dopravně bezpečnostních aktivitách, které jsou vyhlašovány celorepublikově a mají již v rámci policejní prevence svou tradici.

Pozitiva bezpečnostně dopravních aktivit spatřuji v tom, že děti jsou do projektů zapojovány aktivně v terénu. Vidí na místě konkrétní dopravní situace a jejich následné řešení policistou. Zároveň si mohou zahrát na hodnotitele, v praxi jim jsou ukázány a následně vysvětleny základní nedostatky a nejčastější příčiny dopravních nehod. Na bezpečnostně dopravních aktivitách nejvíce spolupracují s preventisty ostatní policejní složky, především dopravní a pořádková policie. Určité nebezpečí vidím v bezpečnosti dětí při akcích samotných. V případě akcí typu Jezdíme s úsměvem, Jablko nebo citron, Zebra se za tebe nerozhledne, kdy je na místě přítomno více dětí a stanoviště je umístěno na frekventovaném místě, například na rušné křižovatce v okresním nebo krajském městě, je problematické zajistit bezpečnost samotných účastníků.

Pro lepší celkovou koordinovanost a systémovost vytváření preventivních projektů by bylo dle mého názoru vhodné zpracovat jasně vymezenou metodiku a každý nový projekt doporučovat ke schválení Metodickou radu, která sdružuje zástupce preventivně informačních skupin z celé republiky. Je samozřejmé, že některé projekty budou více podléhat potřebám jednotlivých krajů a okresů, ale myslím si, že v zásadě by postup a projekty v rámci Policie, měly být zaváděny co nejvíce plošně a tvořit tak jednotnou koncepci i obraz policejní prevence.

Další změnou, která by jistě byla přínosem, by bylo u preventistů vzdělání pedagogického směru. U Policie jsou již nějaký čas tendence k upřednostňování vzdělání bezpečnostně právního směru, ale při preventivní práci je podle mého názoru třeba především pedagogické a psychologické vzdělání, neboť se v této profesi jedná o metodickou práci s dětmi, mládeží, seniory atd.

Například v případě Ajaxova zápisníku nebo Malé policejní akademie je smyslem projektů preventivně působit na děti prvního a druhého stupně základních škol a zároveň vytvořit vazbu mezi nimi a policistou. Mnohdy již mezi malými dětmi panuje nedůvěra v bezpečnostní sbory. Preventista jako představitel Policie v uniformě buduje vzájemný vztah mezi dětmi a policisty založený na otevřené a přátelské komunikaci a důvěře. K tomu je jistě potřebné umět navázat kontakt s konkrétní věkovou kategorií, udržet její zájem o přednášená témata a projevit tak jistou znalost pedagogického minima, aby společná práce byla co nejvíce efektivní.

Pozitivum projektu Malá policejní akademie dále spatřuji v realizaci modelových situací, které jsou součástí projektu MPA. Tyto situace jsou zaměřeny na seznamování dětí s konkrétními paragrafy trestního zákona. Žáci se tak učí používat právní teorie v reálných životních situacích, což jim pomáhá rozvíjet vlastní praktické myšlení a způsoby řešení konfliktů. Děti se v rámci výuky rozdělují do pracovních skupinek a pomocí hry si každý může vyzkoušet různé role, ať už roli policisty, svědka trestného činu, pachatele nebo oběti. Lépe se pak může vcítit do konkrétních postav a pochopit jejich chování. Další pozitivum spatřuji v tom, že v případě, kdy se podaří zajistit účast policisty na přednášce, je jeho přínos nenahraditelný. Zejména při přednášce na téma drogové závislosti, kdy odborník se zkušenostmi z dané oblasti, mnohem více přitáhne zájem žáků než člověk, který mluví pouze teoreticky.

Velkou nevýhodou téměř u všech projektů je nedostatek policistů – preventistů. Vzhledem k systemizaci pracovních míst, kde preventista na okresním ředitelství je zároveň, a nutno podotknout, že i především, tiskovým mluvčím, není v jeho silách realizovat projekt na větším počtu základních škol. Například při realizaci Zápisníku i Malé policejní akademie se policista účastní úvodní přednášky. Následující témata přednáší dětem ve většině případů třídní učitel, čímž se vytrácí původní úmysl, aby o tématech hovořil výhradně policista a navazoval tak kontakt s dětmi a mládeží v rámci své profese. Policejní

preventista se do tříd vrací často až na závěrečnou přednášku, která bývá spojena s vyhodnocením celoroční činnosti dětí.

Přínos spatřuji v tom, že tam, kam má možnost preventista docházet pravidelně, dochází k vytvoření vazby žák – policista. U dětí se zvyšuje důvěra v policii obecně, jelikož jsou jim témata v Zápisníku i Malé policejní akademii podávána nenásilnou formou. Žáci zároveň poznávají, že příslušník policie není jen představitelem represivní policejní činnosti, ale i partnerem a pomocníkem. Přednášející policista v uniformě si získává respekt a u mnoha dětí budí obdiv.

Jako další a velmi závažný nedostatek, se jeví skutečnost, že dostupnost preventivních informačních a didaktických materiálů je limitována rozpočtem Tiskárny Ministerstva vnitra. Policie nemá samostatný rozpočet na preventivní činnost. Finance, které jsou z oblasti prevence kriminality přidělovány Policii jsou tak omezeny a následně uvolňovány z rozpočtu MV ČR až ve druhé polovině příslušného roku. Tím je značně znesnadňována úroveň a míra prevence v rámci Policie. V tomto ohledu se situace změní od 1. 1. 2009, kdy budou jednotlivým krajům přidělovány prostředky a každý kraj s nimi bude nakládat dle svých potřeb, nikoliv tedy centrálně jako doposud. Jaké výsledky tato změna bude mít v dlouhodobém horizontu se projeví později.

Policejní prevence, jak již bylo několikrát zmíněno, je v rámci policejních činností aktivita relativně mladá a je neustále ve vývoji. V současné době, i přes výše popsané problémové skutečnosti, je její systém již zavedený a funkční, ovšem zcela určitě by měla být co nejdříve považována za jednu z priorit policejní práce a ustanovena v právních normách.

Seznam použité literatury a zdrojů

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava: Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci). Praha, 2005. 163 stran. ISBN 80-7251-207-2.
2. HEJDA, Jan, HEŘMAN Radomír: Kriminologie – studijní pomůcka. České Budějovice, 2006
3. Kocábek, Koníček, Ráž: Bezpečná lokalita. Brožura MV ČR. Praha. 2007
4. VEČERKA,K., HOLAS,J., TOMÁŠEK,J., PŘESLIČKOVÁ,H. - BLATNÍKOVÁ,Š.: Občané o kriminalitě a prevenci: Závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, ISBN 978-80-7338-057-1
5. VESELÁ Michaela: Community policing – policejní práce orientovaná na službu veřejnosti, <http://web.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/community.html> [citováno 29. 12. 2008]
6. ZAPLETAL Josef a kolektiv. 2.přepracované vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 108 str. ISBN:80-7251-200-5
7. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex Publishing, 2004, ISBN 80-86795-05-5
8. Časopis Policista, č. 2/2008, MV ČR, OPK, Praha, 2008. ISSN 1211-7943
9. Kriminalistika – čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi, č. 4/2000.
10. Malá policejní akademie, Pracovní sešity pro 6. – 9. třídu ZŠ.
11. Městské kamerové dohlížecí systémy, MV ČR, OPK, Praha 2002.
12. O zkušenostech policistů z preventivní práce v ČR, MV ČR, OPK, Praha 1997, ISBN 80-85821-47-8
13. Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011. Praha: MV ČR – OPK, 2007.
14. Typy projektů prevence kriminality. Praha: MV ČR - OPK, 2008.
15. Věstník NEJVYŠŠÍHO KONTROLNÍHO ÚŘADU, kontrolní závěry 201. <http://www.nku.cz/kon-zavery/K07018.pdf>
16. Zhodnocení preventivní činnosti PIS za rok 2007. Praha: PP ČR – PIS, 2008

Právní normy

17. Usnesení vlády č. 341 z roku 1993 „Program sociální prevence a prevence kriminality – aktuální stav a východiska do roku 1996“
18. Usnesení vlády č. 1150 z roku 2007 ke Strategii prevence kriminality na léta 2008-2011
19. Zákon č. 141/1961 Sb. – trestní řád
20. Zákon č. 273/2008 Sb. – zákon o policii ČR

Elektronické zdroje

21. oficiální webové stránky Ministerstva vnitra – bezpečnost a prevence
<http://www.mvcr.cz/bezpecnost-a-prevence.aspx>
22. oficiální webové stránky Bílý kruh bezpečí - <http://www.bkb.cz/index.php>
23. <http://web.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/lokalita.html#charakter>
24. http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=183